

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXII, broj 38

20. rujna 2012.

cijena 200 Ft

*Predstojnica
Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Daria Krstičević boraveći
u Budimpešti, posjetila je Izdavačku kuću Croaticu. Na slici u društvu domaćina,
ravnatelja Croatice Čabe Horvatha, privremene otpravnice poslova
Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti Silvije Malnar i predsjednika
Hrvatske državne samouprave Miše Heppa*

Foto: Kristina Goher

 Baština, prilog
Hrvatskoga glasnika
**Dvadeset godina
institucionalnog djelovanja
hrvatskog kazališta
u Mađarskoj
I-IV.**

Komentar

Zašto...?

Do sljedećih parlamentarnih izbora, pa i do izbora narodnih parlamentarnih zastupnika ima još gotovo dvije godine, ali se narodnosti već pozivaju na prihvaćanje glasnogovorništva, na pravo vijećanja bez prava glasa. Može li nas ono zadovoljiti? Ne može, ali barem zasada, čini se, mora. U posljednja dva desetljeća uspostavljeni su okviri kulturne autonomije, kojima su otvorene mogućnosti da narodnosti u Mađarskoj vlastitu sudbinu uzmu u svoje ruke. Posebno na polju školstva i kulture, prije svega preuzimanjem dvojezičnih narodnosnih obrazovnih ustanova u održavanje državnih samouprava. No, unatoč ostvarenom pomaku na tome polju, i pojedinim uspjesima, narodnosne zajednice u Mađarskoj nisu bile, niti su danas stvarni politički čimbenici, a vjerojatno neće nikada ni biti.

Razlozi svemu tome jesu znatno dublji nego što se to danas čini. Podrugstoljetno grubo nasrtanje na samobitnost i osnovna prava narodnosti rezultiralo je ne samo pogubnom asimilacijom nego i apolitičnim odgojem, što je ostavilo dubokog traga do danas. Narodnosnim zajednicama u razdoblju poslije Drugoga svjetskog rata nametnut je položaj u kojem su one bile samo folklorna skupina koja pleše i pjeva, pa su sva načelno i praktično osigurana prava, i sa strane svagdašnje vlasti i sa strane narodnosti, uglavnom doživljavana kao veliki dar većinske zajednice. Sve je preko toga obavijeno „velikom šutnjom”, „lažnim zadovoljstvom”, što je konačno rezultiralo i sveopćom apolitičnošću narodnosnih zajednica. Potkraj osamdesetih godina, nakon demokratskih promjena u Mađarskoj, došlo je do nekih promjena, ali, čini se, prekasno, ili pak ti procesi teku vrlo sporo. Naime iza nas je stoljeće i pol, iza nas su desetljeća kada je to bilo moguće, kada su narodnosne zajednice bile i brojne, i svjesne, pa su se onda i „borile” za svoja osnovna ljudska i nacionalna prava. Na početku dvadeset prvog stoljeća nemoguće je nadoknaditi sve narečeno, sve izgubljeno, sve ono što je prohujalo s viorima burne povijesti na ovim prostorima. Stoga s obje strane, i sa strane većinskog naroda i sa strane narodnosnih zajednica, mora doći do ponovnog promišljanja i promjena u pogledu narodnosnog pitanja, položaja, uloge i budućnosti narodnosnih zajednica. Uvjeren sam kako prava narodnosti ne mogu biti ni isključivi dar većine ni povlastice narodnosti, ona se moraju tretirati i osigurati na temelju ravnopravnosti, temeljnih ljudskih i građanskih prava, skrbeći o narodnosnim zajednicama, i pojedincima, kao ravnopravnim građanima, koje svojim posebnostima obogaćuju društvo, obogaćuju državu u kojoj žive. Gotovo dva desetljeća čekali smo na rješavanje pitanja parlamentarnog zastupstva narodnosti, a čini se da ćemo se još načekati. Jer, iako je na papiru otvorena mogućnost parlamentarnog zastupstva narodnosti na idućim izborima 2014. godine, svi znamo da se ono ne može i neće ostvariti. Možda samo glasnogovorništvo, što vrlo lijepo zvuči, ali, zapravo, znači određeno pravo vijećanja, bez prava glasa. A bez prava glasa nema ni punopravnog sudjelovanja u zakonodavnom tijelu, što nas vraća na sami početak od prije dvadeset godina. Istina, sa strane onih koji su sve to osmislili i usvojili zakonom, tumači se kao podvig, koji će konačno riješiti do sada neriješeno. I na kraju, sve će to potvrditi brojke, kako popisa pučanstva, tako i registracija narodnosnih birača. I jedno i drugo, vrlo upitno, jer naprosto ne odražavaju stvarni broj pripadnika narodnosti, koji će se teško odlučiti birati između stranačkih i narodnosnih lista. Zašto...?

S. B.

„Glasnikov tjedan”

Jedne od proteklih godina, u poruci za Svjetski dan kazališta njemački dramatičar Tankred Dorst između ostaloga je kazao: „Uvijek iznova postavljamo sebi pitanje, je li kazalište zastarjelo. Dvije tisuće godina kazalište je odražavalo svijet i raspravljalo o položaju čovjeka. Tragedija, a često i komedija, prikazivale su život kao usud. Čovjek je bio manjkav, fatalno grešan, nezadovoljan životnim uvjetima, častohlepan i slab prema Bogu... Raspoložemo raznolikim sredstvima: kazalište je nečista umjetnost, u tome je njegova životna snaga. Bez zadržke služi se svime što mu se nađe na

kazalište? Jer govorimo o Hrvatskom kazalištu u Pečuhu, ustanovi koja djeluje već dvadesetak godina izvan okvira koje institucionalno ocrtava najviše političko tijelo Hrvata u Mađarskoj, i koje je odraz prilika i djelovanja i tog istog tijela od devedesetih godina dvadesetog stoljeća naovamo te državne politike. Godine 1992. osnovan je Hrvatski odjel unutar Maloga kazališta kako bi i službeno 8. svibnja 1992. u budimpeštanskom Várszínházu, izvedbom

Osvajati kazalište, kako to lijepo zvuči! Pri tome se često zaboravlja kako na putu osvajanja kazališta treba premostiti mnogobrojne prepreke. Čar je kazališta kako se ono ne može u potpunosti osvojiti, jer ono se mijenja zajedno sa svakom novom prilikom i svakim novim izlaskom na scenu. Pa tako i pečuško Hrvatsko kazalište.

putu. Stalno iznevjerava vlastita načela. Naravno da koketira s modom pojedinog doba, uzima slike iz drugih medija, ponekad govori polagano, ponekad brzo, muca, zanijemi, pretjerano je i banalno, izbjegava i uništava priče, a onda ih ipak nekako ispričava. Vjerujem da će se kazalište uvijek iznova ispunjavati životom, sve dok ljudi budu osjećali potrebu da jedno drugom pokazuju i prikazuju kakvi su, kakvi nisu i kavi bi trebali biti. Da, neka živi kazalište! Ono je jedan od velikih ljudskih izuma, tako velik kao izum kotača ili ovladavanje vatrom.”

Nije kazalište tek scena i scenska izvedba, ono je zbroj ljudi i ideja, vremena i prostora, publike za koju se odvija scenska igra, a nerijetko političkih prilika, vlasti i oblika u kojima ona ispoljava moć. Što reći u kontekstu napisanoga za narodnosno

Hamleta u selu Mrduša Donja, u režiji Lászla Bagossya proklamirano postojanje spomenutog Odjela Maloga kazališta uz potporu grada i nadležnog ministarstva. Zapitala sam se kako je bilo Antunu Vidakoviću, i koliko je snage morao imati kako bi od ideje došao do kazališta... Do uvjeta formiranja kazališne družine, uvjeta u kojima je bilo moguće početi ostvarivati san o djelovanju profesionalnog, hrvatskog kazališta u Pečuhu i Mađarskoj. Nije to bilo lako ostvariti. Trebalo je imati viziju. Osvajati kazalište, kako to lijepo zvuči! Pri tome se često zaboravlja kako na putu osvajanja kazališta treba premostiti mnogobrojne prepreke. Čar je kazališta kako se ono ne može u potpunosti osvojiti, jer ono se mijenja zajedno sa svakom novom prilikom i svakim novim izlaskom na scenu. Pa tako i pečuško Hrvatsko kazalište.

Branka Pavić Blažetin

Dvadeset godina Hrvatskog kazališta Pečuh

Hrvatsko kazalište Pečuh 21. rujna svečanom proslavom obilježava 20. obljetnicu osnutka. Program proslave počinje u 18 sati predstavljanjem knjige: *Dva jezika, dvije kulture – jedno kazalište*, 20 godina Hrvatskog kazališta Pečuh (dvojezično izdanje), nastavlja se izložbom: *Plakati predstava proteklih 20 godina*, te s početkom u 19 sati svečanom premijerom predstave: *János Háty: Joško Rakić, danski kraljević*, tranzicijska priča, redatelja Lászla Bagossya starijeg.

Aktualno

Redovita skupština HDS-a u Santovu

Sukladno Odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, njezin predsjednik Mišo Hepp sazvao je sjednicu Skupštine za 8. rujna 2012. godine, s početkom u 14 sati u santovački dom kulture. Napomenimo kako je istoga dana u Santovu bilo priređeno Državno hrvatsko hodočašće u organizaciji nadležnoga Skupštinskog odbora HDS-a, pa je skupština kao i sjednica skupštinskih odbora predviđenih za taj dan održana sa znatnim zakašnjenjem.

Skupštini se odazvalo 16 od 29 zastupnika Skupštine HDS-a. Pošto je utvrđen kvorum, prišlo se vijećanju zatvorenom za javnost. Kako saznaje Hrvatski glasnik, u dijelu sjednice zatvorenom za javnost vijećalo se o dvije točke dnevnoga reda: o donošenju odluke o imenovanju ravnatelja Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže te o donošenju odluke o dodjeli odličja Hrvatske državne samouprave u povodu Državnoga hrvatskog dana 2012. godine. Po dobivenim informacijama, na natječaj za ravnatelja Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže pristigao je tek jedan natječaj, natječaj aktualnog ravnatelja Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže Gabora Győrvárija, kojeg su nazočni zastupnici Skupštine HDS-a, njih 16, jednoglasno izabrali za ravnatelja spomenute ustanove, na mandat od pet godina.

U dijelu sjednice otvorenom za javnost nazočni zastupnici prihvatili su jednoglasno: 1) Izvješće predsjednika o radu između dviju sjednica Skupštine, izvješće o izvršenju odluka kojima je rok istekao, izvješće o odlukama za koje je bio ovlašten predsjednik; 2) Financijsko izvješće Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 3) Financijsko izvješće Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 4) Financijsko izvješće Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 5) Financijsko izvješće Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata iz Mađarske za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 6) Financijsko izvješće Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 7) Financijsko izvješće Hrvatske državne samouprave, Ureda i ustanova za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2012. godine; 8) Modificiranje proračuna HDS-a, Ureda i ustanova za 2012. godinu. Na zasjedanju u posljednjoj, 9. točki dnevnoga reda spomenuto je kako teku pripreme programa Državnoga hrvatskog dana koji će 24. studenoga biti priređen u Pečuhu; sveta misa bit će upriličena u pečuškoj katedrali, a svečani dio kulturnog programa u Koncertnoj dvorani „Kodály”. Pod točkom „razno”, voditelj Ureda HDS-a Jozo Solga reče kako je poradi sukoba interesa ravnatelj Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže Gabor Győrvári dao zamolbu o razrješenju zastupničkog statusa u Skupštini HDS-a kao i u funkciji predsjednika Odbora za odgoj i obrazovanje HDS-a. Zamolio je nazočnog zastupnika HDS-a, ujedno i predsjednika Saveza Hrvata u Mađarskoj Josu Ostrogonca, kao nositelja liste Saveza Hrvata u Mađarskoj, za izbor zastupnika Skupštine HDS-a (na izborima 2010. godine) da primjereno tomu poduzme potrebne radnje kod državnih izbornih organa. Kako saznajemo, mjesto u Skupštini zauzet će zastupnik Nikola Ištoković (sljedeći na listi), koji je zastupnik salantske Hrvatske samouprave, a radi kao djelatnik Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže.

Turističko informacijsko središte u Mlinarcima

Tijekom ljeta u Mlinarcima je predano novo zdanje: Turističko informativno središte i pristanište za čamce sa skladištem, koje su turisti već i ovoga ljeta mogli rabiti. Oba su ulaganja ostvarena u okviru natječaja i služe razvoju turističke ponude toga mjesta.

Na svečanom otvorenju, u sredini, mlinarački načelnik Stjepan Vuk

Mlinaračka Seoska samouprava članica je Malopodručne udruge «Murahíd» koja se sa Savezom naselja pokraj Kerke uspješno natjecala za turistički projekt. U okviru toga Mlinarci su dobili 16,5 milijuna forinti od Regionalnog razvojnog vijeća za izgradnju informacijskog središta, odnosno izgradnju pokretnog pristaništa i skladišta za čamce. U Središtu su uređeni sanitarni čvorovi za izletnike, ustrojena je izložba o prirodnim ljepotama područja rijeke Mure, ekološki svijet poplavnog područja, posjetitelji u akvariju mogu pogledati razne ribe koje su značajne za ovo područje.

Na svečanom otvorenju mlinarački načelnik Stjepan Vuk govorio je o bogatstvu biljnog i životinjskog svijeta pomurskog područja i o uzrocima nastajanja turističkog informacijskog središta.

Tijekom ljeta već godinama više puta su došli turisti, tj. ljubitelji vodenog turizma, iskricali su se u Mlinarcima, naime u blizini najpogodnije je mjesto za izlazak iz rijeke. Sve do obale asfaltirana je cesta i lako je doći do sela. Izletnici su više puta prosili neko mjesto, gdje bi se odmorili, tuširali, pa je Seoska samouprava zbog toga smatrala dobrom zamisli izgradnju toga središta – kazao je g. Vuk.

Inače na Muri od početka do kraja ljeta organizira se 5–6 spustova čamcima, kajacima od Austrije sve do Barče. Odsada će informacijsko središte nuditi odgovarajuće uvjete za odmor. Na stranom dvorištu ima mogućnosti za postavljanje šatora, a u zgradi ima mjesta i za razne programe.

Mjesna samouprava zajedno s hrvatskom samoupravom brine se da tijekom godine bude i kulturnih manifestacija. Tako je bilo i prilikom svečane predaje turističkog središta. Održana je kulturna priredba Tragovima hrvatskih tradicija s prikazom domaćeg jela mazanice. Članice Ženskoga pjevačkog zbora pobrinule su se da svaki posjetitelj kuša domaći specijalitet, a pojedine družine civilnih udruga iz okolnih mjesta nudili su iz svojih kotlova paprikaš, riblju juhu, gulaš i pečenu ribu. Djeci su bili nuđeni razni programi: natjecanja, igraonice, vožnja električnim autima, vrtuljak, slikanje lica i razne radionice. Oni koji su imali hrabrosti, tijekom večeri mogli su isprobati vožnju čamcima sa svjetiljkama.

U kulturnom programu bilo je niz hrvatskih sadržaja. Tamburaški sastav KUD-a Sumarton zabavljao je gledateljstvo hrvatskim melodijama, pjevački zborovi iz Pustare i Petrije obradovao je publiku izvornim hrvatskim popijevkama.

Predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Daria Krstičević u Budimpešti

Predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Daria Krstičević, u rangu zamjenice ministra 11. i 12. rujna boravila je u Budimpešti. Prvoga dana predstojnica Krstičević u Uredu HDS-a sastala se s predsjednikom Hrvatske državne samouprave Mišom Heppom, predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem i s ravnateljem pečuške Hrvatske škole Miroslava

BUDIMPEŠTA

Posjet Odbora stručnjaka Europskog vijeća

Kako je objavljeno u priopćenju Državnog tajništva odgovornog za crkvene, narodnosne i civilne veze, 12. rujna u Mađarskoj je boravilo izaslanstvo Odbora stručnjaka Europskog vijeća za ispitivanje izvješća o ispunjavanju obveza preuzetih Europskom poveljom regionalnih ili manjinskih jezika. Izaslanstvo je primio György Helvényi, državni tajnik za crkvene, narodnosne i civilne veze pri Ministarstvu ljudskih resursa, a cjelodnevne pregovore vodio je zamjenik državnog tajnika dr. Csaba Latorcai.

Sukladno obvezi ispitivanja i praćenja provedbe Povelje, cilj posjeta stručnjaka bio je susret s predstavnicima državnih narodnosnih samouprava, te s predstavnicima mađarskih vlasti – stoji uz ostalo u priopćenju. Pri tome je istaknuto kako Mađarska neprekinuto ispunjava obveze preuzete priključivanjem Europskoj povelji o regionalnim i manjinskim jezicima. Peto zaredom Periodično izvješće, koje je Vlada prihvatila koncem veljače ove godine, prikazuje najvažnije činjenice, podatke, događaje u svezi s obvezama preuzetim o regionalnim ili manjinskim jezicima u razdoblju između siječnja 2009. i prosinca 2011. godine, ujedno daje odgovore na pitanja koja su pristigla iz Strasbourga. Mađarska se 1992. godine među prvima priključila Europskoj karti regionalnih ili manjinskih jezika Vijeća Europe, koja ima za cilj zaštitu i unapređenje regionalnih i manjinskih jezika, kao ugrožene sastavnice europske kulturne baštine. Mađarska je početku preuzela obveze u svezi sa šest narodnosnih jezika (njemački, slovački, hrvatski, rumunjski, slovenski i srpski), koje je 2008. godine proširila i na ciganske jezike (romani i beaš).

Prema priopćenju, Odbor stručnjaka sažimajući razgovore i s predstavnicima narodnosti i s vlastima, stanje je ocijenio vrlo pozitivnim. Na temelju stečenih iskustava prigodom posjeta, Odbor stručnjaka pismeno će ocijeniti trogodišnji učinak Mađarske, nadalje dati prijedloge Vijeću ministara za preporuke u svezi s petim periodičnim izvješćem.

Daria Krstičević, predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, u društvu ravnatelja Croatice Čabe Horvatha i predsjednika HDS-a Miše Heppa

Krleže Gaborom Győrváriem, nakon toga je posjetila budimpeštansku Hrvatsku školu i Izdavačku kuću Croaticu. U njoj pratnji bila je privremena otpravnica poslova-savjetnik Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti Silvija Malnar. Predsjednik Hepp predstojnicu Krstičević upoznao je s društveno-političkim, kulturnim i odgojno-obrazovnim životom Hrvata u Mađarskoj; istaknuo nastojanja Hrvata u Mađarskoj k izgradnji kulturne autonomije s posebnim naglaskom na institucionalno zaleđe; detaljnije opisao i fotografijama ilustrirao djelatnost i stanje ustanova u nadležnosti Hrvatske državne samouprave. Na sastanku je potaknuto i pitanje parlamentarnog zastupstva Hrvata u Mađarskoj te izgradnja dvorišta pečuške Hrvatske škole Miroslava Krleže. „Veseli me što se predstojnica Državnog ureda za odnose s Hrvatima izvan Hrvatske Daria Krstičević prije sastanka s mađarskom stranom susrela s nama. Konačno smo doživjeli da je izaslanstvo Hrvatske posjetilo i sjedište HDS-a” – istaknuo je predsjednik Hepp. Zapravo nije riječ o prvome sastanku predsjednika Heppa i predstojnice Krstičević, naime za vrijeme zagrebačkog boravka, u svibnju, g. Hepp posjetio je i novoimenovanu zamjenicu ministra.

Prigodom posjeta budimpeštanskoj Hrvatskoj školi ravnateljica Ana Gojtan upozнала je gđu Krstičević s djelovanjem te ustanove, prijateljskom i stručnom suradnjom s nekoliko škola u Hrvatskoj, a potom su zajednički razgledali školsku zgradu. Završni susret toga dana upriličen je u Croaticinoj zgradi s ravnate-

ljem Čabom Horvathom. Ravnatelj Horvath naglasio je kako Croatica ubuduće želi djelovati poput kulturne središnjice Hrvata u Mađarskoj, istaknuo je knjigoizdavaštvo, s posebnim osvrtom na tiskanje udžbenika, djelovanje jedinog tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, i on-line Radija Croatice. Premda je dan bio naporan, Daria Krstičević naglasila je kako je posjet Hrvatima bio prepun pozitivnih dojmova i jako je sretna što je hrvatska zajednica u Mađarskoj tijekom mnogo stoljeća uspjela sačuvati svoje korijene, svoju samosvo-

nost, uz istodobno i maksimalno poštovanje prema svojoj drugoj domovini Mađarskoj. Zaključila je kako je posjet bio koristan i pri susretima mnogo toga se učinilo. Ustrojavanjem Državnog ureda odnosi između Hrvatske i Hrvata u Mađarskoj bit će pojačani. Hrvati izvan Hrvatske, uključivo i Hrvate u Mađarskoj, imat će jače uporište i jači oslonac. Pri Državnom uredu za odnose s Hrvatima izvan Hrvatske osnovat će se tzv. savjet, u koji Hrvati iz Mađarske imaju pravo delegirati dva člana. Sutradan, 12. rujna, upriličen je sastanak sa zamjenicom državnog tajnika za nacionalnu politiku Zsuzsannom Répási i sa zamjenikom državnog tajnika za narodnosne i civilne društvene veze Csabom Latorcaiem. Zamjenik državnoga tajnika detaljnije je izvijestio zamjenicu ministra o zakonodavnim rezultatima mađarske vlade u vezi s hrvatskom zajednicom u Mađarskoj. Detaljnije je govorio o jamčenju narodnosnih prava u novome Temeljnom zakonu, o novome Zakonu o narodnostima te predstavio pravni sustav pojedinca i kolektiva. Pri razgovoru u prijateljskom ozračju potaknuti su ostvareni projekti u zajedničkom financiranju i pitanje svrshodnosti i neprekidne suradnje na polju narodnosti. Csaba Latorcai i Daria Krstičević dogovorili su se o nastavku započetih pregovora, te da će na polugodišnjim sastancima zajednički ocijeniti ostvarenje tekućih projekata hrvatske zajednice i mogućnosti dugoročne suradnje.

Milan Kántor i Miroslav Vegšő, učenici 1. razreda

Godine 1952. otvara se u Pečuhu Hrvatska škola (Državna južnoslavenska osnovna škola) s hrvatskim nastavnim jezikom. Već su isusovci 1722. godine u Pečuhu otvorili Hrvatsku (illyrsku) pučku školu u tadašnjoj Croaten Gasse pod brojem 16. i 18. U Pečuhu je 1946. pokrenuta i prva Hrvatsko-srpska gimnazija (točnije pedagoška gimnazija) koja je ubrzo ukinuta, pa iz političkih razloga, 13

Prepuna školska aula, premala da primi sve učenike i roditelje

rujna 1950. premještena u Budimpeštu. Od 1992. godine škola u Pečuhu napokon dobiva svoje pravo ime, Hrvatska osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, a od 2000. do danas zove se Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslava Krleže“ koja je od 1. srpnja 2012. u održavanju Hrvatske državne samouprave, vrhovnoga političkog tijela Hrvata u Mađarskoj. Šezdeset godina od pokretanja, šezdeset godina neprekidnog djelovanja, u kojima je bez obzira na pridjeve (južnoslavenski, hrvatsko-srpski) bila hrvatska škola u Pečuhu, jer pohađali su je i pohađaju djeca Hrvata iz Mađarske. U zadnjih deset godina udvostručio se broj polaznika. Hrvatska državna samouprava od 1. srpnja uzdržavatelj je usta-

Pečuh

Budućnost je u našim rukama

Otkada je osuvremenjena školska zgrada, izgrađen moderan učenički dom, u pečuškoj odgojno-obrazovnoj ustanovi se iz godine u godinu povećava broj učenika, zahvaljujući i suvremenim školskim prostorima prilagođenim potrebama vremena. Školu pohađaju djeca iz Pečuha i iz šest mađarskih županija te iz susjednih zemalja.

nove koju pohađa 412 polaznika, sa 68 djelatnika, sa zgradom vrtića u središtu grada, u Ulici Nagy Lajosa, te školskim središtem s učeničkim domom u Ulici Szigeti 97. Pomnože li se ove brojke s obiteljima, imamo, kako kaže ravnatelj škole Gabor Győrvári, „masu” ljudi povezanu s hrvatskom školom i Hrvatima u Mađarskoj. To je velik zadatak, ali i zadnja prilika da osnažimo sve što je hrvatsko. Naša je golema odgovornost raditi na tome.

Ovako je pisao tjednik Hrvata u Mađarskoj prije nekoliko mjeseci, a ove su mi riječi odzvanjale u ušima dok sam nazočila otvaranju školske godine 2012/2013. u predvorju Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže u Pečuhu, 2. rujna.

Otkada je osuvremenjena školska zgrada, izgrađen moderan učenički dom, u pečuškoj odgojno-obrazovnoj ustanovi se iz godine u godinu povećava broj učenika, zahvaljujući i suvremenim školskim prostorima prilagođenim potrebama vremena. Školu pohađaju djeca iz Pečuha i iz šest mađarskih županija te iz susjednih zemalja.

Okupljene u prepunom i pretije-

snom predvorju pečuške Hrvatske škole koja je građena za 250 stolaca, prije sedam godina, a danas treba više od četiristo stolaca, samo za polaznike, pozdravio je u ime uzdržavatelja predsjednik HDS-a Mišo Hepp, koji je poručio kako škola nastavlja započetim radom i u budućnosti, a uspjeh jamče pedagoški zbor i program škole.

Obraćajući se nazočnima na hrvatskom i mađarskom jeziku, pozdravljajući pri tome i nazočnost svečanom činu generalne konzulice Ljiljane Pancirov, ravnatelj škole Gabor Győrvári pozdravio je ponajprije učenike prvoga razreda, njih 30, o kojima će se prijepodne brinuti učiteljica Ester Bogardi, a poslije podne učiteljica Mirjana Murinji. Pozdravio je učenike 9-ih razreda (A, B i N). Deveti A čine bivši Krležini osmaši i osmaši iz santovačke škole koji su svoje srednjoškolsko školovanje nastavili u Krleži, 9. B razred čine učenici bivšega nultog razreda, i učenici iz osnovnih škola u kojima se hrvatski predavao kao predmet, a tu je i 9. N razred koji okuplja učenike bez znanja hrvatskoga jezika, takozvani pripremni gimnazijski razred. Ušlo se u šezdeset i prvu školsku godinu u povijesti pečuške Hrvatske škole, ustanove državnog karaktera koja u školske klupe čeka djecu Hrvata i svih onih koji žele pohađati ponudeni školski program iz svih krajeva Mađarske. Jedan je od temeljnih ciljeva, uz izvršenje odgojno-obrazovnih zadataka, jačanje hrvatske svijesti polaznika škole – čulo se na otvaranju školske godine 2012/2013.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Á. Kollár

Najbrojniji hrvatski razred u Mađarskoj, 30 prvša s učiteljicom Esterom Bogardi i odgajateljicom Mirjanom Murinji

Započela školska godina 2012/13.

Dana 3. rujna započela je nova školska godina u odgojno-obrazovnim ustanovama u Mađarskoj. Treće državno otvorenje školske godine održano je u Gimnaziji cistercitskog reda Lajosa Nagya u Pečuhu. U školske klupe sjest će sveukupno milijun 800 tisuća đaka, 748 tisuća osnovnoškolaca, 191.800 gimnazijalaca, 227.600 šesto đaka srednjih škola i 128.400 polaznika srednjih stručnih škola. U osnovnim školama školovanje započinje 100.800, u gimnazijama 38.900, u srednjim školama 40.200, u srednjim stručnim školama 33.900 prvaša. U pečuškom Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu u školske klupe će sjesti 30 prvaša, sveukupno 412 polaznika, u budimpeštanskome Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi gimnaziji i đaćkom domu 16 prvaša, sveukupno 251 polaznik.

Otvorenje školske godine u budimpeštanskoj Hrvatskoj školi

I u budimpeštanskoj Hrvatskoj školi 3. rujna školsko je zvono označilo početak nove školske godine. U predvorju ustanove okupili su se učenici, djelatnici i uzvanici kako bi zajednički proslavili tu svečanost. Na plavoj draperiji raskoš bogatstva boja: školske olovke su šaputale o carstvu pisanja, šareni leptirići u krilima nosili prolazak ljeta, i natpisi – prijateljstvo, zajednica, učenje, znanje i razvoj. Riječi koje bismo mogli spojiti u misaoni slijed: prijateljstvo stvara zajednicu, učenjem stečemo znanje, a znanje vodi razvoju, i osobnom i školskom. Narečenu su priredbu s nazočnošću uveličali: zamjenik državnog tajnika za narodnosne i civilne društvene veze Csaba Latorcai, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Ivan Bandić, savjetnica Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti Silvija Malnar, predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp i predsjednica Hrvatske samouprave grada Budimpešte Anica Petreš Németh.

U sklopu svečanosti prigodne pjesme recitirali su učenici Blaž Nemet i Mark Nemet, prvaši Kamila Szabados i Bence Kassai, pop-pjesmu pjevala gimnazijalka Inez Kvarda, hrvatske melodije svirao školski sastav, a mediteranske su plesove izvele plesačice Plesne skupine Tamburice. „Uči u konkurentnost postavlja visoko mjerilo za sve nas: bez konkurentnih učenika, nastavnika, obrazovnog sustava nema ni konkurentnog društva. Ostvarenje toga naša je pojedinačna i kolektivna odgovornost. (...) Škola se istovremeno treba prilagoditi promjenama i očuvati ustaljenost. Za nas su oduvijek običaji, tradicija odredili taj put. Držimo se običaja u našim pedagoškim ciljevima i čuvamo običaje glede opstanka hrvatskoga narodnosnog jezika i kulture. Ne smijemo zaboraviti da su ti običaji stariji nego sama povijest samostal-

ne budimpeštanske hrvatske škole“ – istaknula je u govoru ravnateljica Ana Gojtan. Prvi put u povijesti budimpeštanske Hrvatske škole osim ravnateljice novu je školsku godinu otvorio i predstavnik Mađarske vlade, zamjenik državnog tajnika za narodnosne i civilne društvene veze Csaba Latorcai. „Ci-

Nastup Plesne skupine Tamburice

osnovi ne odnose na narodnosni odgojno-obrazovni sustav. Usporedno s novim Nacionalnim školskim programom, za iduću školsku godinu obnovit će se i narodnosni odgoj. Priprema se ministarska uredba o smjernicama odgoja u

tiram riječi hrvatskoga pjesnika, vama poznatoga Petra Preradovića „Ljubi, rode, jezik iznad svega / U njem živi umiri za njega!“ Ne postoji suvremeni narod koji ne posjeduje svoj jezik, odnosno koji ne bi očuvao jezične vrednote od negativnih posljedica globalizacije. Ni narodnost ne postoji ako nema živuću vezu s materinskim jezikom, s jezikom matične domovine” – naglasio je g. Latorcai. Zamjenik državnog tajnika istaknuo je da sukladno Temeljnom zakonu novi Zakon o narodnostima odnosno novi Zakon o općoj naobrazbi i nadalje osigurava narodnosnim zajednicama organiziranje i provedbu narodnosnog odgoja i obrazovanja. Važno je istaknuti da se nove pravne regulative u

Prvi nastup u školi Kamille Szabados i Bencea Kassai

Blaž i Mark Nemet recitirali su prigodne pjesme

narodnosnim vrtićima te o smjernicama narodnosnog odgoja i obrazovanja. U okvirima svečanosti ravnateljica Gojtan i zamjenik državnog tajnika g. Latorcai zajednički su uručili darove prvašima škole.

Novosti su u životu Hrvatske škole da od nove školske godine voditeljica je đaćkoga doma Anita Horvat Bándy, u nastavnički zbor su se vratile profesorica matematike i kemije Anamarija Bauer Demcsák te učiteljice Monika Režek i Ivett Bangha, a kolektiva jača nova nastavnica Dora Grišnik. Svim djelatnicima, učenicima škole želimo uspješnu i plodonosnu novu školsku godinu!

Kristina Goher

I školski je sastav dočarao svečanost

Blic-razgovor

Razgovor povodom otvorenja nove školske godine u budimpeštanskoj Hrvatskoj školi s Csabom Latorcaiem, zamjenikom državnog tajnika za narodnosne i civilne društvene veze

„HOŠIG je ustanova koja služi primjerom u cijeloj Mađarskoj”

Razgovor vodila: Kristina Gohér

Ako dobro znam, to je Vaš prvi posjet budimpeštanskoj Hrvatskoj školi. Koji su Vam dojmovi o toj ustanovi?

– HOŠIG je takva ustanova koja služi primjerom ne samo narodnostima nego, mogu reći, u cijeloj Mađarskoj. I glede njene infrastrukturne opskrbljenosti, što više glede njenoga pedagoškog programa. Smatram da se u ovoj školi djeci pružaju takve mogućnosti koje odista mogu biti temelj života. Hrabro mogu reći da su u konkurentnoj prednosti s drugom djecom.

Da, tu prednost dvojezičnosti u svome svečanom govoru istaknula je i ravnateljica škole. No pitanje je koliko mogu biti konkurentne odgojno-obrazovne ustanove od nove školske godine koja donosi promjene. Uvodi se novi odgojno-obrazovni program, od 1. siječnja sljedeće godine država u svoju nadležnost preuzima škole... Konkretno koje su one promjene koje su u svezi s HOŠIG-om? Koja će biti njezina sudbina?

– Istaknuo bih dva takozvana paketa promjena. Oba su ishodi novog Zakona o općoj naobrazbi. S jedne strane novi Nacionalni školski program, te sukladno tomu i obnova pojedinih narodnosnih predmeta, sustava narodnosnih maturalskih ispita, što mislim da je velik korak. Od 2013. godine kod svibanjskih-lipanjskih maturalskih ispita narodnosni jezik neće biti poseban maturalski predmet, bit će svršten među živuće strane jezike, time maturant dobiva jezični ispit danoga jezika.

Pismeni i usmeni maturalski ispiti na višem stupnju, odnosno pismeni maturalski ispiti na srednjem stupnju bit će jedinstveni. Kod usmenih maturalskih ispita na srednjem stupnju u maturalske teze treba uvrstiti i spoznaje pedagoškog programa ustanove. Povećava se satnica narodnosnog jezika s dosadašnjih četiri na pet sati, narodopis se ubuduće predaje na materinskom jeziku tjedno jedan sat, kao poseban predmet. Druga je promjena u svezi sa sustavom ustanova. Od 1. siječnja država preuzima škole koje su do sada bile u nadležnosti samouprava. Novi održavatelj bit

Novu školsku godinu otvorio je i zamjenik državnog tajnika Csaba Latorcai

će Centar Klensberg za održavanje ustanova. Naravno, novi Zakon o narodnostima jamči mogućnost narodnosnim samoupravama, posebice državnim narodnosnim samoupravama da do 1. rujna preuzmu u svoju nadležnost ustanove, škole. Hrvatska državna samouprava koristila se tom mogućnošću i tako je preuzela pečuhušku Hrvatsku školu, ali u svezi s nadležnim za održavanje budimpeštanske Hrvatske škole nema promjene. I nadalje je otvorena mogućnost, o tome sam i porazgovarao s predsjednikom Heppom, da na kraju školske godine ponovno zasjednemo. I pregledajući iskustva stečena o državnoj nadležnosti, od 1. siječnja, tijekom ljetnog raspusta i nadalje ima mogućnost preuzimanja škole.

Hoće li biti promjene i glede narodnosnih udžbenika? Hoće li se smanjiti ili povećati broj naslova?

– Neprekidno je na raspolaganju mogućnost za obnovu narodnosnih udžbenika, natječaj za EU fondove unutar programa TAMOP. U konzorciju se natjecalo više narodnosti. To i nadalje kanimu održavati u novome proračunskom razdoblju Europske Unije, jer se na taj način obnavlja i odgojno-obrazovno gradivo narodnosti.

TUZLA – Ovogodišnji Festival četiriju ogranaka Matice hrvatske iz Osijeka, Pečuha, Subotice i Tuzle održat će se 21. i 22. rujna u Tuzli. Bogati programi očekuju sve sudionike ovogodišnjeg Festivala, kaže predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Pečuhu Stjepan Blažetin dodajući kako se za njih brine predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Tuzli Marića Petrović sa svojim suradnicima. Organizira se tematsko predavanje, sudionike će primiti tuzlanski gradonačelnik, a na sastanku predstavnika ogranaka razgovarat će se na temu: Smisao i mjesto Festivala ogranaka. Priređuje se Glazbena večer: Sevdalinka u glazbi i književnosti Hrvata u BiH, posjet Srebrenici i tamošnjemu Memorijalnom centru Potočari, posjet ostacima franjevačkoga samostana iz 1291. i misa, te okrugli stol na temu Franjevci u našoj kulturi, koji će biti održan u Srebrenici. Zadnjega dana u Tuzli obilježiti će i posjet galeriji «Fra Šimun Filipović» u sklopu samostana Dubrave.

POGAN – Nedavno je Udruga poganskih Hrvata na natječaju kod Ureda za razvoj poljoprivrede i regija, u sklopu natječaja Leader dobila 516 865 forinti potporu u radi djelovanja i njegovanja materinskog jezika, a Seoska je samouprava, također u sklopu navedenog natječaja, u programu Strategija razvoja regije za održavanje Tabora radi očuvanja narodnih običaja, dobila 1 131 749 forinti. Napomenimo kako je tamošnja Hrvatska samouprava u sklopu natječaja Zaklade „Wekerle“, 2012. godine za program „Hodočašće na Dan Svetog Martina“ dobila 100 000 Ft potpore, a Udruga poganskih Hrvata za program „Kupusni dan u Poganu“ 150 000 Ft.

BUDIMPEŠTA – Do 22. rujna diljem Europe i u mnogim gradovima na drugim kontinentima održava se 11. najmasovnija manifestacija o održivu kretanju – Europski tjedan mobilnosti. Početak manifestacije, 16. rujna, poklapa se s Međunarodnim danom zaštite ozonskoga sloja. Tjednu se jedanaesti put pridružuje i Budimpešta te u sklopu Tjedna priređuje se niz priredaba – od konferencija, otvorenog dana kod remize Kelenföld do programa za odrasle. U okvirima Tjedna, 22. rujna, na Dan bez automobila održava se susret skupina, kazališta TeARTrum festival, na kojem, od 14.40 sati, na otvorenoj pozornici Fuzine kod Opere s polusatnim programom nastupa Kulturno-umjetničko društvo iz Velike. Društvo iz Hrvatske sudjeluje na festivalu na poziv Hrvatske izvorne plesne skupine iz Budimpešte.

MOHAČ – U organizaciji Mohačke skupine Mađarskoga društva sakupljača medalja, 30. kolovoza u Komornoj dvorani „Kossuth“ otvorena je izložba predmeta iz prošlosti školstva grada Mohača do 1960. godine. Izložbu, pod pokroviteljstvom dogradonačelnice Zsuzsanne Lebö Kasz, otvorio je sveučilišni profesor dr. Béla Bokor, a otvorenje su uljepšali učenici Osnovne umjetničke škole „Lajos Schneider“. Izložba je otvorena do 30. rujna, od utorka do subote, od 10 do 16 sati.

Rekli su nam bivši kotrigr jubilarinoga HKD-a Gradišće pred velikim svečevanjem u Petrovom Selu

„Tancoša po ulici kad pohadja, po tom ćeš poznati, kad ta lipše koraca nego jedan drugi človik”

Ana Buttler Payette (po divojačkom imenu Kohut) sa Sejšelskih otokov: – Došla sam domom na odmor, koji svako ljeto u mojem Petrovom Selu proveden i sve se je lipo poklopilo s jubilejom. Trideset ljet je

minulo da sam imala na sebi zadnji put narodnu nošnju. Žetvu smo i onda tancali, tako da sam čisto kvizna da trideset ljet je jur prošlo. Lipo je bilo i onda tancati, u Ruskom smo bili prvi put, pak smo zatim išli takorekuć u svit tancati. Svi smo skupa bili Petrovišćani, lipo je bilo, to morem reći. Moj brat Viktor je peljao u onu dob tančoše, ali ja sam jur tancala i pri Janošu Nemetu, a i pod peljanjem Jožefa Kovača. Neću nigdar zabiti da smo bili na takozvanom naticanju u tancanju Gdo što zna? na televiziji, i dobili smo lipe kvalifikacije. Jako lipo je ćut iznova biti med slavljeniki. Ovde se tako ćutim, kot kad bi vrime bilo stalo, s onimi sam s kimi sam tancala i onda, a i sada. Koraki iz tancov se ne moru zabiti, ja mislim da je to uprav to, kad bicikljin voziš. Kad se jednoć naučiš, to već nigdar ne projde, to ostane s tobom. Ja se ufam da će ova tradicija jako dugo ostati u našem selu jer je to zaistinu jako važno ne samo za Petrovo Selo, nek i za naše hrvatstvo, pak i za sve naše ljude ki ovde živu.

Eržika Škrapić-Kupó: – Sve skupa dar deset ljet sam tancala u ovom društvu. 1978. ljeta smo prošli na veliku turneju, u Rusko, furd smo tancali i jako dobro smo se ćutili tamo. Oni su nas jako dobro primili i hvalili su nas ter ljubili na svakom koraku. To je i zato bila senzacija, jer onda još nije se smilo na toliki putovati. Ako se dobro znam spomenuti, pred njim smo bili u Jugoslaviji, vikendom tri dane, a u srijedu smo jur išli u Rusko. Mi smo od srca tancali, nam je u krvi ovo tancanje. Jako je dobro bilo sad dva misece skupahoditi i probuvati svaki tajedan, i pripraviti se na ov program. Morem reći da sad će mi i faliti da nećemo već strefiti pak skupa biti.

Marija Nemet-Pek: – Ja sam u ovoj narod-

noj nošnji pred 25-imi ljeti zadnji put tancala, kad sam ja vik rado tancala i dandanašnji. Meni se to jako vidi, i ja bi tancala do smrti. Kad su rekli da će se grupa zopet skupastaviti i da ćemo Žetvu tancati, mislila sam, ja gor ne znam već kakove korake smo tancali, ali kad smo prvi put začeli probu, to je sve išlo samo od sebe, jedno za drugim. Kolino je dobro, neće škripiti na nastupu, a kad je od tancanja govor, vik je dobro. K ovomu jubileju ja se jako veselim, uprav tako kot i nastupu. U meni ništ ni štesa pred nastupom, bar ja to ništ ne ćutim. Puno ljudi se je skupaspravilo danas, i ja mislim svim će se viditi i svi će se dobro ćutiti. Moj brat je peljao jedno vrime folklornu grupu, i drugi brat mi je tancao, kot i moja mladja sestra ka mi je u Belgiji. On ki nij tancao, ta si gor predstaviti ne more, kako je ovo dobro. Što svega smo doživili u oni stari vrimeni, to se povidati ne more. Kad bi se nek moglo ono vrime vratiti, ja bi potirala ne znam koliko kolov da bi sve to moglo nek najzad donesti. U Petrovom Selu i ova današnja dica rado tancaju i lipo znaju tancati. Rado bi mislila da se ova tradicija zgubiti neće, nego će na sve vijeke durati.

Janoš Nemet (Cenc), peljač HKD-a od 1975. do 1978. ljeta: – Moji tančoši su u sastavu bili jedna jako dobra garnitura. S njimi se je moglo putovati na turneje karkudaj. Ja nagovoriti nikogar nisam morao da dojde tancati, nek mužikaše. Batyia i Merčteia, ja sam je sabrao da idu nam guslati, a sad je cijelo selo puno mužikantov. Gizdavi smo bili na to da smo zašli u televiziju. Kad sam mogao kamo proći u Sambotelu u restoran, onda su mi mogli reći, „jo vi si ti u televiziji bio!“ Onda još nije bilo ovoliko kanalov na televiziji, imali smo ugarsku televiziju pak kraj. Onda su svi gledali to naticanje. I to moram povidati da ja sam bio s mojimi tančoši jako strog. Ako je gdo grizao čungam, ja sam mogao veljek probu sustaviti. Ako se je gdo deset minut kasnio, ta već na probu nij zašao nutra. Čvrsto sam je držao, zato je i bilo nešto pokaženo. Probe su išle po hrvatski, onde nij bilo ugarske riči. Ja kad sam se učio tanac kod Antuna Kričkovića, on je mogao reći, tančoša po ulici kad pohadja, po tom ćeš poznati, kad ta lipše koraca nego jedan drugi človik. Ja mislim da će se danas sve dobro ugodati na ovom programu, zopet imamo nošnju, ovo je dobra ćut, iako smo se malo upitali. Kako sam ja gledao na probi, ako sve ono što smo si zavježbali skupadojde, jako

lipo će biti sve. Štefan Turkov me pitao, kad sam bio zadnji put obličien u ovu nošnju, rekao sam mu, sad, pak morebit i zadnji put! Kad bude 70-ljetna obljetnica, gdo zna kade ćemo biti, što će donidob biti s nami. Kakova će danas Žetva biti? Najbolja!

Marica Borhi-Franyi – 1956. ljeta sam začela tancati, a na to se već ne spomenem, koliko je ljeti to sve skupa duralo. U jačkarnom zboru sam još vik i u igrokazu uprav tako. 71 ljet sam bila 13. augustuša i meni je

ovo jako potribno mojemu žitku. Imam četvero dice, osam unukov i meni je ovo veliko što, što me veseli. Potribno mi je zato da si morem u svakidašnjem žitku dalje nositi teška i brigu što imam, kad to dojde človiku vik. Danas mi i sin tanca i kći, i dvi nukice će se pokazati u programu. Ovo mi je najvekše veselje da ću s njimi skupa i ja tancati, tako da skoro cijela familija je na pozornici.

- Tiho -

Trenutak za pjesmu

Delimir Rešicki

Kosovel

Ona koja je krenula
odvesti me doma
sada na pola je puta.

Noću putuje
samotnim cestama
danju se odmara
s rukama na očima.

U tamnim borovim šumama
jede šišarke i pije snijeg
iz svojih bilježnica.

Još uvijek ne zna mi ime.

Saznat će ga
kao i uvijek
dan prije nego
što me pronađe.

Tada će me prstom
pokazati anđelu smrti
čija molba za službom
daleko od Krasa
ostala je zametnuta
među inim
pjesmama o mladosti.

Bizonjci drugi put na celjanskom shodišću

Postavljanje male kapele na brigu za plakanje

Lani su se prvi put samostalno otpravili vjernici iz Bizonje piše, na dugi hodočasnički put u Celje, i zahvaljujući tom uspješnom putovanju, i ovo ljeto su dvadeset četirmi mislili da na velikom gradišćanskohrvatskom shodišću kanu pozdraviti Majku Božju Celjansku. U organizaciji Balaža Martinšića, ki nam je i ov izvješćaj dao, grupa, ka je sastojala uglavnom od mladih ljudi, put od blizu 200 km je napravila čez pet dani u pratnji vozila Andreje Schmidt-Matušić. Domaćini su dobrovoljno ponudili jilo i pilo hodočasnikom.

Bizonjski hodočasnici su 21. augusta, uto-
rak rano ujutro u peti začeli dan sa svetom
mašom, ku su celebrirali Jožef Drobilić, umi-
rovljeni farnik u Bizonji ter László Aradi,
dijakon u Vesprimskoj crkvenoj županiji ki je
i sam hodočastio s Bizonjci. Za svetom
mašom su mjesni vjernici s jačkami pustili i
odspohodili na put svoje sine i kćeri ovoga
sjevernogradišćanskoga naselja, pred kimi su
stali dani puni napora, ali i lipote. Putnici su
prvu noć počivali na fari Breitenbrunn, a u
srijedu ujutro obnovljenom snagom su se ganu-
li ponovo na put u smir Pötsching. Tamo je je
dočekao dušobrižnik Norbert Filipić i uvečer
u 20 uri je odslužena u čast celjanskih hodo-
časnikov hrvatsko-nimško-ugarska maša.
Treći dan na mjestu noćevanja se je spojila
koljnofska i bizonjska grupa i četvrti dan
skupa su nastavili putovanje. Peti, ujedno
zadnji dan zora je našla hodočasnike na brigu
za plakanje, kade je postavljena i mala kape-
la na spominak bizonjskoga hodočašćenja.

Kapelu, ku je i posvećena ovput, napravio
je hodočasnik Roland Šmatović. 25. au-
gusta, u subotu otpodne u 15 uri je primlje-
na koljnofsko-bizonjska grupa u celjanskoj
katedrali od superiora Karla Schauera.

Koljnofski i bizonjski hodočasnici četvrti i peti dan su jur skupa pišačili

Hodočasnikom iz Bizonje i Koljnofa pravoda
su se priključili i vjernici iz doma ki su došli
s autobusi u Celje i veselili su se velikom
spravišću a i zbog toga da znova u zdravlju
vidu svoje ljude ki su žrtvovali ove dane u
čast Blažene Divice Marije za molitvu, poko-
ru i milost.

Kad je u nedilju otpodne prikdana štatua
Putujuće Celjanske Marije Koljnofcem, i

Bizonjci su se vratili u svoje dome. U velikoj
radosti, u vjeri počvršćeni, iako od puta jako-
jako trudni, s neobičnimi doživljaji se moru
dičiti, ki će je i kljetu vjerojatno motivirati da
na sebe zamu tako veliki tarhet i brigu, sve-
nek sa smihom na licu.

-Tiho-

Foto: Balaž Martinšić

*Na brigu za plakanje postavljena je mala
kapela Bizonjcev,
ku je napravio Roland Šmatović*

Bogatstvo...

Santovo, u procesiji i molitvi

Hrvatski dan u Kalači

Sjećanje na biskupa Ivana Antunovića, preporoditelja podunavskih Hrvata

U organizaciji gradske Hrvatske samouprave, 26. kolovoza u Kalači je priređen već tradicionalni Županijski hrvatski dan i spomen-dan biskupa Ivana Antunovića (1815–1888). Kao i svake godine, okupilo se više stotina hrvatskih vjernika i poštovatelja života i djela preporoditelja bačkih Hrvata. Svojom nazočnošću slavljе su uveličali crkveni dostojanstvenici i predstavnici krovnih udruga i tijela Hrvata u Mađarskoj, te diplomatskih predstavništava, među kojima su bili Ernő Fülöp, kanonik, dekan, kancelar nadbiskupskog ureda i župnik kalačke katedrale, nadalje vlč. Imre Polyák, biskupski namjesnik za narodnosti, Ljiljana Pancirov, generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu, Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave, i Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj.

„U ovom domu je živio i stvarao za svoj / „mili, dragi, nikad nezaboravljeni rod” / duhovni vođa i preporoditelj / svih podunavskih Hrvata / biskup Ivan Antunović. / Ovo obilježje podižu u povodu 125. obljetnice / njegovog biskupskog imenovanja / 8. svibnja 2001. godine / zahvalni bački Hrvati.” – stoji na spomen-ploči koja je prije deset godina na poticaj već pokojnog mr. Lazara Ivana Krmpotića, nekadašnjeg đurđinskog župnika, velikog poštovatelja i istraživača Antunovićeva života i djela, postavljena na nekadašnjoj kanoničkoj kuriji, danas Nadbiskupskoj riznici i zbirci likovnih umjetnosti. Istim je povodom objelodanjeno i djelo „Život i rad biskupa Ivana Antunovića narodnog preporoditelja autora dr. Matije Evetovića, te njegovo najznačajnije djelo „Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih u pogledu narodnom, vjerskom, umnom, građanskom i gospodarskom”, najvrjednija knjiga podunavskih Hrvata u 19. stoljeću.

Zahvalni bački Hrvati otada se svake godine okupljaju u Kalači kako bi se misnim slavljem, kulturnim programom, prisjećanjem kod spomen-ploče, druženjem i svojevrsnom veselicom prisjetili velikog preporoditelja bunjevačkih, šokačkih i rackih Hrvata, koji nas je zadužio svojim životom i djelom. Svojim utemeljenjem, domaćinom i organizatorom priredbe postala je Hrvatska manjinska samouprava grada Kalače, pod vodstvom predsjednika Bariše Dudaša, koja iz godine u godinu uspješno okuplja bačke Hrvate u središtu nadbiskupije i kalačkoj katedrali.

Županijski susret, koji otpočeka okuplja pripadnike hrvatske zajednice iz gotovo svih naših bačkih naselja, i ove je godine počeo u ranim popodnevnim satima, i to otvorenjem izložbe HKPD „Matija Gubec” Tavankut, koja je tom prigodom postavljena u Katoličkoj ustanovi Naše Gospe na Astrikovu trgu. Nakon pozdravnih riječi donaćelnika grada Kalače Zoltána Simona, izložbu je otvorio Ladislav Suknović, predsjednik tavankutskoga HKPD „Matija Gubec”. Svečanost otvorenja uljepšale su članice domaćega pjevačkog zbora „Ružice” u izvornoj narodnoj nošnji rackohrvatskim pjesmama. Kako je najavljeno, izložba će biti otvorena do 16. rujna od 10 do 18 sati.

Uslijedio je prigodni kulturni program na otvorenome, a u dvorištu kulturnoga središta

u Ulici Svetoga Stjepana kralja 2–4, ove godine, predstavile su se gostujuće i domaće folklorne skupine, pjevački zborovi i orkestri. Program je otvoren predstavljanjem puhačkog orkestra „Garázs Party”, nakon čega su nastupili Bunjevački KUD Gara, KUD „Sloga” iz Draža (Hrvatska), odnedavno prijateljskog naselja Gare, Ženski pjevački zbor „Ružice” i Muški pjevački zbor „Dobri prijatelji” iz Kalače, te garski Tamburaški sastav „Bačka”. Istodobno je

na prizemlju kulturnoga središta organizirana slamarska radionica sa slamarkama iz Tavankuta.

Drugu godinu zaredom, bački Hrvati nisu se mogli okupiti u kalačkoj katedrali, koja je zatvorena zbog obnove, stoga je u crkvi Svetoga Josipa, kraj samostana časnih sestara, misno slavlje na hrvatskome jeziku predvodio vlč. Ladislav Bačmai, seksarski župnik, a s njime suslužio santovački župnik Imre Polyák, nadbiskupski namjesnik za narodnosti. Prije mise molila se i krunica, a kako je to od samih početaka, misno slavlje uljepšao je pučki crkveni zbor iz Santova, koji je pjevao

Misno slavlje na hrvatskom jeziku predvodio je seksarski župnik vlč. Ladislav Bačmai, a s njime suslužio santovački župnik Imre Polyák, biskupski namjesnik za narodnosti

pod vodstvom i u pratnji župnoga kantora Zsolta Siroka na orguljama.

Kako u svojoj nadahnutoj propovijedi uz ostalo reče velečasni Bačmai, temelj su našega kršćanskog života Deset Božjih zapovijedi. Ukazavši na potrebu ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu, on je pozvao na vraćanje temeljnim vrijednostima kršćanske vjere. Čovjek je stvoren da upozna Boga, i da ga upozna s drugima. Život je Božji dar, životom treba proslaviti Boga. Kako je dodao, brak je svetinja, a obitelj je Crkva u malome. Pri tome je važan primjer roditelja, a ne samo riječi, te se, kako reče vlč. Bačmai, moramo

upitati jesmo li predali svojoj djeci našu vjeru, ne samo mislima, nego i primjerom.

„A mi smo ne samo kršćani nego i Hrvati koji živimo u Mađarskoj. Ove je godine bio popis, pa je pitanje da li smo se izjasnili Hrvatima. Jer moramo predati djeci našu vjeru, našu nacionalnost, a moramo im predati i jezik, i kulturu da bi sačuvali svoj hrvatski identitet” – reče uz ostalo

Dio okupljenih na kulturnom programu

Uzvanici i hrvatski vjernici na svečanosti priređenju u spomen biskupa Ivana Antunovića

vlč. Bačmai naglašujući kako nije dovoljno samo znati pjevati i plesati, nego znati i hrvatski jezik da nam srce hrvatski tuče."

Nakon mise sudionici su se, već po običaju, okupili kod spomen-ploče biskupa Ivana Antunovića, gdje su u znak sjećanja i poštovanja položili vijence. Nakon zajedničkoga pjevanja bunjevačke „himne” Kolo igra, svečanost je uljepšana i prigodnim kulturnim programom u kojem su sudjelovali Orkestar „Bačka”, Ženski pjevački zbor „Ružice” i Muški pjevački zbor iz Kalače, koji je ponovno izveo uglazbljenu pjesmu Ivanu Antunoviću u čast „Hvala Tebi, biskupe Ivanu Antunoviću”.

Nakon pozdravnih riječi Bariše Dudaša, domaćina, glavnog organizatora i predsjednika Hrvatske samouprave, koji je naglasio kako je velik broj okupljenih potvrda duhovnog zajedništva bačkih Hrvata, prigodnim govorom života i djela biskupa Antunovića ove se godine prisjetio predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj.

Iako smo mi Bunjevci mali narod, i mi imamo svoje velikane – istaknuo je između ostalog Joso Ostrogonac.

„I mi imamo svoje velikane, svoje zaslužne ljude, čelnike, pjesnike, pisce, političare, kulturne djelatnike, koji su svojim djelom i

trudom, često ne mareći za svoj život, radili za svoj rod, za opstanak, štiteći i boreći se za ljudska prava, kulturnu i materijalnu baštinu i materinski jezik, našu lipu ikavicu. Zar mi ne možemo biti ponosni na naše velike rodoljube kao što su Ante Evetović Mirosljub, Ivan Petreš, Mijo Mandić, Antun Karagić, Mišo Jelić, Roza Vidaković, Stipan Blažetin, Marin Mandić i mnogi drugi, pa i naši suvremenici koji još i danas rade za naš narod? A među njima možda najveći bio je biskup Ivan Antunović čiji dan danas slavimo.”

Nakon prigodnih riječi položeni su vijenci kod spomen-ploče, a budući da je pri kraju svečanosti počelo kišiti, sudionici Hrvatskoga dana druženje su umjesto na otvorenome nastavili u prostorijama kulturnoga središta gdje je priređen domjenak za sve sudionike i goste kalačkog susreta, koji je završio uz pjesmu i ples, te kapljicu dobrog vina. Okupljene je zabavljao TS „Bačka» iz Gare.

Kao veliki poštovatelj biskupa Antunovića i njegova djela, pokojni mr. Lazar Ivan Krmpotić je uz ostalo napisao: „Za nas, pripadnike hrvatske nacionalne manjine na ovim prostorima, Antunovićevo djelo treba biti izvor nadahnuća da bismo učvrstili svoj vjerski i narodni identitet.”

Na najbolji način tome doprinosi upravo Hrvatski dan u Kalači.

Ovogodišnja priredba ostvarena je s potporom Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije, Saveza Hrvata u Mađarskoj i kalačke Središnje župe.

Tekst i slika: S. B.

Ženski pjevački zbor „Ružice” i Muški pjevački zbor „Dobri prijatelji”

KERESTUR – Osnovno obrazovno središte „Nikola Zrinski” i Udruga Zrinskih kadeta 29. rujna organizira Spomen-trčanje od deset kilometara do mjesta Novoga Zrina. Prijaviti se može pojedinačno i po dvoje (trčanje po pet kilometara). Trkači će se okupljati kod školske zgrade, a startanje će biti u 10.00 sati na istome mjestu. Predujam je 100 forinti. Prijaviti se može na licu mjesta ili na web-stranici ustanove: www.iskola.murakeresztur.hu). Organizatori srdačno čekaju sve ljubitelje športa.

FOK – U organizaciji fočke Hrvatske samouprave, a uz potporu Zaklade Werkerle i Zajednice podravskih Hrvata, u Foku se 22. rujna priređuje tradicionalni Hrvatski dan. Dan će obilježiti misa na hrvatskom jeziku u tamošnjoj rimokatoličkoj crkvi, a potom program u mjesnom domu kulture, kojem će sudjelovati brođanački KUD Brođanci i martinački Ženski pjevački zbor „Korjeni”. Druženje se nastavlja večerom, a potom zabavom uz martinački Orkestar Podravku.

SEMELJ – Hrvatska samouprava 29. rujna drugu godinu zaredom priređuje Hrvatski dan. Kako kaže predsjednik Samouprave Mišo Šarošac, nakon okupljanja i mimohoda sudionika od kruznoga toka u središtu sela do dvorišta lovačkog doma, na otvorenoj pozornici, s početkom u 18 sati, počinje bogat folklorni program. Nastupit će: pečuški KUD Baranja, pjevat će Vivien Gráf i Judit Jerana, članice „Baranje”, kukinjski KUD Ladislava Matušeka, harkanjski Mješoviti hrvatski pjevački zbor, KUD Lipa iz prijateljskog naselja Semeljaca (Hrvatska), birjanska Hrvatska plesna skupina. Nakon programa slijedi večera, potom natjecanja; u ispijanju piva i razbijanju čupova, te skander. Za zabavu do zore brinut će se orkestar Juice. Program se ostvaruje supotpomom Hrvatske državne samouprave, Hrvatske samouprave Baranjske županije, Generalnog konzulata Republike Hrvatske te Hrvatskoga kluba Augusta Šenoe.

SAMBOTEL – Pod pokroviteljstvom Samouprave grada Sambotela, u organizaciji Hrvatske, Nimške Slovenske, Romske samouprave, u dotičnom varošu ter još dodatno i Društva sambotelskih Hrvatov, Slovenskoga kulturnoga društva Augustin Pavel, Društva Hárofit i Ravnateljstva muzejov u Željeznoj županiji, 22. septembra, u subotu, početo od 15 uri u sambotelskom Etnoselu se priređuje IX. Narodnosni dan. Za kulturnim programom diozimatelji će se moći upoznati i s različitim meštrijami i moru se isprobati i u plesačnici. Organizatori svakoga rado čekaju!

Kukinji

XVIII. Bošnjačko sijelo

Tradicionalno, sada već osamnaesto, Bošnjačko sijelo, u organizaciji kukinjske Hrvatske samouprave, priređeno je 25. kolovoza u Kukinju. Primjereno tradiciji, Sijelo je počelo u ranim jutarnjim satima, 25-oga, a završilo u dobrom raspoloženju, kako to i priliči Sijelu, u ranim jutarnjim satima 26. kolovoza. Sijelu su organizirano sudjelovali Hrvati i njihove družine, društva, zborovi iz Pogana, Salante, Udvara, Mišljena, Semelja, Sukita, Vršende, Mohača, Harkanja, Pečuha te uz njih svi oni koji su se željeli družiti oko hrvatskih sadržaja toga dana u Kukinju, jednako tako i prijatelji iz Duboševice, Radikovca i Sinja...

Najizdržljiviji su bili, dakako, domaćini, kukinjski Hrvati i njihovi prijatelji, koji su se brinuli o mnogobrojnim gostima i ovogodišnjeg Sijela. Na ribičkom natjecanju održanom na I. Jezeru u Malomvölgyu natjecale su se družine iz Radikovca, Semelja, Udvara, Vršende, Szögesa, Duboševice, Pogana, Kukinja i Salante. Prvo mjesto s najviše ulovljene ribe pripalo je Duboševčanima s 4,98 kg, drugo Pogančanima s 4,10 kg, a treće mjesto osvojili su domaćini s 3,61 ulovljene ribe. Dan je nastavljen malonogometnim turnirom momčadi iz hrvatskih naselja smještenih oko Pečuha te popodnevnom revijalnim kuhanjem riblje juhe iliti paprikaša. Najboljom je ocijenjena riblja juha koju su skuhali domaćini, drugo mjesto pripalo je Vršendanima, treće Sukitu, a četvrto Mišljenu...

Sveta misa na hrvatskom jeziku bila je u mjesnoj crkvi posvećenoj Svetoj Ani, a služio ju je svećenik Gabrijel Barić, sa službom u Sekсарu. On je Hrvat rodом iz Martinaca, stoga misiti zna i na hrvatskom jeziku, a lani je zaređen za svećenika u Pečuškoj biskupiji. Nakon mise u velikom šatoru na igralištu pokraj doma kulture otpočeo je folklorni program kojem su sudjelovali: Udruga za očuvanje kulturne baštine Cetinske krajine iz Sinja i KUD Kamešnica iz Otoka kod Sinja, KUD Baranja, Mješoviti Pjevački zbor harkanjskih Hrvata, poganski Pjevački zbor „Snaše“, salantski KUD „Marica“ i kukinjski KUD, „Ladislav Matušek“. Predsjednik kukinjske Hrvatske samouprave pozdravio je goste, među njima generalnu konzulicu Ljiljanu Pancirov, i predsjednika HDS-a Mišu Heppa, posebice goste iz Sinja koji su početkom kolovoza u sklopu Sinjske alke ugostili i osigurali nastup KUD-a Ladislava Matušeka u okviru ovogodišnjih događanja Sinjske alke.

Predsjednik Udruge za očuvanje baštine Cetinske krajine Ivica Jagić kaže za Hrvatski glasnik kako djelatnost Udruge obuhvaća cijelu Cetinsku krajinu, a posebnu suradnju ostvaruje s KUD-om iz mjesta Otok s kojim ovoga puta nastupaju na kukinjskoj pozornici. Zanimljivo je kako je gospodin Jagić, ujedno i predsjednik Organizacijskog odbora Brnaškog derneka, jedinstvene manifestacije cetinskoga kraja. Razgovoru se pridružuje i Ante Mastelić, autor svatovskog scenarija „Nevjesta je cotava“, što su ga izveli folklorasi iz cetin-

Cetinjsani na kukinjskoj pozornici

ske krajine na kukinjskoj pozornici. Scenska je to priča o dolasku nevjeste u muževe nove dvore, čiju zanimljivu koreografiju potpisuje Stipe Jelinčić. Nastup gostiju iz Cetinske krajine, sa završnim kolom iz opere Ero s onoga svijeta Jakova Gotovca, u izvedbi KUD-a Kamešnica i mandolinskog sastava Žapčići iz Otoka, oduševio je gledatelje.

Volimo svoj kraj i ponosni smo na njega predstavljajući ga ovoga puta ovdje u Kukinju, do čega je došlo igrom slučaja kao i do početka jednog lijepog prijateljstva u oplemenjivanju hrvatskih vrijednosti. Naša Udruga svojom djelatnošću nadopunjuje dio rada svih onih društava u našem kraju koja ona sama ne mogu napraviti, i obuhvaćamo sve koji žele biti naši članovi, kažu mi gospođa Jagić i Mastelić, koji su 2001. godine boravili u Budimpešti na hrvatskom veselju, a razgovoru se pridružuje i mladi magistar fizike Mislav Cvitković.

Gledamo svatovski scenarij dodan izvornom kolu u kojem se nevjesta ovjerava je li cotava (šepava), čime i kolo dobiva novo značenje jer se njime ovoga puta dokazuje je li nevjesta odista cotava ili nije, i tako do sveopćeg veselja u kolu, bacanja jabuke kao simbola čuvanja ovaca, zorno se prikazuje izvorno pjevanje i izvorni napjevi cetinskoga kraja, baca se kićenica...

Kako nam veli mladi folkloras Mislav Cvitković, saznajmo kako je on jedan od

organizatora Festivala znanosti u Sinju, aktivan član Udruge za očuvanje baštine, malo je mladih u Udruzi, ali želimo raditi na njihovu okupljanju poradi čuvanja izvornih običaja kojem nas uče ljudi koji su još uvijek aktivni folklorasi i sami odrasli u tom folkloru, kao dijelu svojega svakodnevnog života. Razmišljamo i o europskim fondovima, pa tražimo partnere, kaže Mislav. Radi se o primjeni programa imena Europsko aktivno građanstvo, očuvanje baštine uz uzajamno druženje dvaju kulturnih društava od kojih jedan KUD mora biti iz EU, a drugi iz pretpristupne zemlje EU. Imamo nacrt ugovora o suradnji kao formalizaciji realnoga stanja i temeljem ugovora namjeravamo sudjelovati spomenutom natjecanju s KUD-om Ladislava Matušeka. Družimo se i čuvamo baštinu i tražimo novce da možemo razvijati čuvanje i predstavljanje izvorne hrvatske baštine i blaga hrvatskog naroda, zaključuje Mislav.

Folklor više ne živi u narodu, on izumire, ali u sebi nosi jedinstvenost i neprocjenjivu vrijednost za čije smo čuvanje odgovorni svi, a najviše na tom polju rade zanesenjaci, među kojima su i naši sugovornici Sinjani i Kukinjsani koji dolaze i vraćaju se s pjesmom prilikom predstavljanja svojeg izvornog folkloru. Mislavovim riječima pridružuje se i mlada pravica Mira Grišnik, dopredsjednica kukinjske Hrvatske samouprave, hvaleći sve pomagače. Zadovoljna je odazivom publike na vrućini od 40 stupnjeva, kao i viđenim programom koji ocjenjuje jednim od najboljih od samih početaka prije osamnaest godina. Nakon večere, koja je poslužena svima koji su bili gladni na ovogodišnjem Bošnjačkom sijelu, slijedila je zabava uz Orkestar Juice.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Tomislav Tarađija

NATJECANJE U IZLAGANJU PROJEKTHNIH TEMA

Hrvatska državna samouprava organizira **Natjecanje u izlaganju projektnih tema.**

Natjecatelj treba istražiti i opisati, uz priložene priloge (fotomaterijale, crteže i dr.), portret jednog hrvatskog književnika u Mađarskoj.

Natjecati se mogu učenici 5–8. razreda.
Tema natjecanja:

Stipan Blažetin (1941–2001)

Portret jednog hrvatskog književnika u Mađarskoj

Natjecatelji su dužni nakon prikupljanja, svrstavanja i obrade informacija materijala oblikovati radne skupine za prikaz.

Iz jedne škole mogu se prijaviti najviše osam učenika s dva pratitelja.

Način izlaganja projektnih tema slobodan

Josip Gujaš Đuretina (1936–1976)

Branko Filaković (1942–1991)

je. Usmeno izlaganje učenika treba biti popraćeno informativnim panoom ili računalnim prikazom izabrane teme.

Ako tema dopušta, učenici mogu pripremiti sitne suvenire koje mogu podijeliti sudionicima.

Natjecanje se predviđa **21. studenoga 2012. (srijeda)** u santovačkome Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu. **Rok je prijave 5. listopada 2012. godine.**

Pavao Horvat (1930–2008)

Projektna nastava:

O metodi: Projektna je nastava posebna metoda koja sa svojom složenosti omogućuje različite učeničke aktivnosti. Razlika se u sposobnosti i pripremljenosti tijekom projekta izjednačuje. Učenici imaju mogućnost slobodno birati između predmeta (područja) i načina (metode) obrade. Na taj se način opredjeljuju za vlastiti način rješavanja problema, koji stoji u središtu projekta. Projekt

MALA
STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fičehaza

Antun Karagić (1913–1966)

(problem) se rješava na sve moguće načine i u svim mogućim motrištima. Učenicima je problem ponuđen, rješenja sami nalaze, nisu promatrači (slušatelji), nego aktivni sudionici zbivanja. Ne znači samo prikupljanje i obradu informacija, nego sudjelovanje u javnome životu (ako je problem takve naravi), ili aktivno stvaranje (u našem slučaju). Projekt mora imati jasno zacrtane ciljeve i korake, pomoću kojih će biti ostvaren! Krajnji je rezultat zajednički napravljeno djelo, produkt (postignuće), koji ima primjenjivu vrijednost. Metoda je integrativna, ne može se zatvoriti u predmetnu strukturu. Metoda služi socijalnom učenju jer tijekom projekta uvježbava se odgovornost, suradnja, kulturna rasprava i rješavanje konflikta.

Izvedba: *Kolege biraju* ponuđene ili posebno izmišljene potprojekte. Oni će biti nositelji projekta. *Učenicima* se daje ponuda naslova i voditelja, nakon čega se *sami prijavljuju* u radnu skupinu.

Završnica: Nakon prikupljanja, svrstavanja i obrade informacija, materijala, oblikuje se zajednička radna skupina, čija je zadaća složiti materijal za izložbu, prikaz, program, itd. Na izložbu, prikaz i ostalo obično se pozivaju roditelji, gosti i partneri škole, u našem će slučaju to biti po raspisanome natječaju.

**Portrete nacrtao Nikola Kulman,
student likovne umjetnosti,
struka slikarstvo,
Sveučilišta u Peču**

„Zlevanka, vino i tambure“ 2012

Uza sudjelovanje 12 tamburaških sastava te drugih glazbenih i folklornih izvođača, 25. kolovoza ustrojen je tradicionalni festival tamburice i vina u Sumartonu pod nazivom „Festival zlevanke, vina i tambure“. Festival je ove godine dobio posebno značenje obilježavanjem desete obljetnice utemeljenja Tamburaškog sastava „Sumartonski lepi dečki“, koji je, zapravo zaslužan za populariziranje tamburaške glazbe u Pomurju. Uz tamburicu nije nedostajala ni dobra kapljica iz obližnjih klijeti ni izvrsna tradicionalna zlevanka i kalamperčica.

Načelnik Martin Capari zahvaljuje na pomoći glavnom pokrovitelju Joži Horvatu

Koncert „Sumartonskih lepih dečaka“

Zaredom je već sedma godina otkako se u Sumartonu organizira taj Festival, koji se proširio i s gastronomskom ponudom tradicionalnih jela, no ipak na priredbi istaknuto mjesto ima vino i tamburica. Iz godine u godinu vinska sumartonska udruga, na čelu s Lajošem Vlašićem, te kulturno-umjetničko društvo, na čelu s Jožom Đuricom, brinu se da Festival, koji su onomad potakli, ne gubi na sjaju i da svake godine radi na promicanju vina te regije, odnosno hrvatske glazbene kulture i folkloru. Civilnim organizacijama punu potporu daje Seoska samouprava, a glavni je pokrovitelj priredbe iz godine u godinu nekadašnji Sumartovac Jože Horvat. Na Festival su stigli gosti iz raznih krajeva Mađarske, predstavnici Gradske i Hrvatske samouprave budimpeštanskoga XV. okruga, iz prijateljskih naselja

Sumartona Donjega Kraljevca, Svete Marije. Njih je pozdravio načelnik Martin Capari, posebno parlamentarnog zastupnika Lászla Pintéra, koji je naglasio bit tradicionalne priredbe i otvorio Festival. Dr. Denes Palfi, vrsni vinogradar, pozdravio je sve nazočne vinare, pohvalio sumartonske vinogradare, koji iz godine u godinu napreduju u izradi izvrsnih vina, te je ove godine čak i priznanje najboljeg vina u županiji pripalo sumartonskom vinaru.

Tamburijada je započela u rano poslijepodne, i kada se oglosio prvi tamburaški sastav, postupno se povećavao broj gledatelja

odnosno slušatelja, svakog je primamila lijepa tamburaška glazba, opojni mirisi zlevanke i ukusna pomurska vina. Ljubitelji tamburaške glazbe mogli su slušati hrvatske pučke, starogradske pjesme, kola, dalmatinsku i zabavnu glazbu u izvedbi vrsnih svirača iz Goričana, Zasadbrega, Svete Marije, Tamburaškog sastava „Putari“ iz Velikoga Ravna, Udruge žena iz Sivice, tamburaša iz Belice, Tamburaškog sastava „Biseri Međimurja“ iz Žiškovca, kaniških tamburaša, Tamburaškog sastava Vizin iz Pečuha te domaćih sastava „Kajkavske ruže“ i „Sumartonski lepi dečki“. Voditelj programa Joža Đuric predstavio je sve izvođače, njihove nastupe i aktivnosti. Kako bi se važnost tamburice još više istaknula, uz tamburašku pratnju nastupali su i domaći folklorasi. Plesna skupina mladih izvela je bunjevačke plesove, a odrasla plesna skupina novu koreografiju međimurskih i pomurskih plesova. Mlade pjevačice Dalma Rodek i Melita Kuzma uz pratnju sumartonskih tamburaša izvele su omiljene hrvatske pjesme, a akademski pjevač Martin Srpak iz Međimurja nastupao je sa svojim skladbama uz gitaru.

Ogladnjeli slušatelji tamburice mogli su svoju glad utažiti zlevankama, kalamperčicom koje su pod šatorom pekly žene iz Sumartona, Haromfa, Donje Dubrave i Goričana. Svaka od njih uspjela je nešto posebno staviti u poslasticu i tako se mogla raspoznati zlevanka iz svakoga mjesta.

U Goričanu se zlevanka pravi slično kao na lijevoj obali Mure, kaže Katica Pintarić, također treba kiselo vrhnje, jaje, mlijeko,

Kaniški tamburaši

*Nastup plesne skupine odraslih
KUD-a Sumarton*

*Marta Kramarić, članica sumartonskoga
zбора, peče kalamperčice*

šećer i brašno, a gore kiselo vrhnje. Tradicionalna se zlevanka pravila od kukuruznoga brašna, a danas se pravi miješano s bijelim brašnom. Nakon kušanja zlevanke muškarci su se najviše okupljali kod vinskih kuća, kušali i raspravljali o bijeloj ili crnoj kapljici te slušali milozvuk tamburice.

Uz glazbu je ponuđena i izložba starih zanata, među kojima je predstavljena i sveto-marška čipka, lončarstvo i izradba predmeta

od voska. U posljednjih godina na Festivalu je uvijek održan koncert nekoga poznatog tamburaškog sastava ili sastava zabavne glazbe iz Hrvatske, no ovaj put umjesto njih veliki su koncert održali Sumartonski lepi dečki, kako bi dostojno proslavili desetu obljetnicu postojanja. Prvo su započeli svirači utemeljitelji, a nastavio sadašnji sastav tamburaša i zabavljao gledateljstvo sve do sitnih sati.

beta

Pred vinskom kućom, dakako, kuša se vino

MOHAČ – U organizaciji gradskog poglavarstva, 26. kolovoza priredena je svečanost prisjećanja u povodu 486. obljetnice Mohačke bitke. Nakon misnoga slavlja, održano je prisjećanje i polaganje vijenaca kod spomenika Ljudevita II. na Széchenyievu trgu, uz prigodni govor i program. Prisjećanje je upriličeno 29. kolovoza i u Spomen-parku Mohačke bitke, u obližnjem Šatorišću (Sátorhely). Nakon pozdravnih riječi gradonačelnika i parlamentarnog zastupnika Józsefa Szekóa, prigodni govor održali su László Surján, zastupnik u Europskom parlamentu, i Eleni Tsakopoulos Kounalakis, veleposlanica SAD-a u Mađarskoj. Zajedničku molitvu predvodio je kalačko-kečkemetski nadbiskup dr. Balázs Bábel.

KOLJNOF – Stanovnici sridnjogradišćanskoga naselja se ovaj vikend pripravljaaju na posebno svečevanje, pokidob i službeno će se vjernikom prikdati ljeta dugo renovirana Hodočasna crikva, posvećena Blaženoj Divici Mariji u 18. stoljeću. Blagoslivljanje obnovljene Božje hiže i svećana maša u celebriranju jurskoga biskupa dr. Lajosa Pápaia bit će 22. septembra, u subotu, u 17 uri.

ŠOPRON – Suprot brojnih poteškoć i prvenstveno materijalnih preprekova, ov vikend će Šopron još osvojiti mladi športaši iz četirih zemalj, u okviru međunarodne športske manifestacije. 10. Igre prijateljstva ovom prilikom priredjuje Mikrorogija Šopron–Fertőd, od 21. do 23. septembra, sa sudjelovanjem sridnjoškolcev iz dotične mikroregije, Unsko-sanskoga kantona (Bosna i Hercegovina), Ličko-senjske županije (Hrvatska) i Novoga Mesta (Slovenija). Svećano otvaranje Igar je predvidjeno 21. septembra, u petak, u 20 uri u Športskoj dvorani Sveučilišća (Ulica Endrea Adya 5). Drugi dan, od 8.30 sve do 20 uri se odvijaju naticanja u malom nogometu, rukometu, stolnom tenisu, košarki i šahu. U nedilju od 9.30 uri će se sudioniki upoznati sa znamenitosti grada Šoprona, a u 11 uri slijedi proglašenje rezultata ter podiljenje nagrada i priznanj. Sa svećanim objedom se završavaju jubilarne Igre prijateljstva u Šopronu.

PEČUH – Hrvatski klub „August Šenoa” organizira predstavljanje na mađarski prevedene knjige Szigetlakók hrvatskoga književnika Senka Karuze, koje će biti 27. rujna 2012. u 18 sati. S autorom će razgovarati mr. sc. Stjepan Blažetin, sveučilišni profesor, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. „Teško mi je reći” naslov je knjige autora Senka Karuze (Profil, Zagreb, 2007), koju je na mađarskome jeziku s naslovom „Szigetlakók” ovih dana izašla u nakladi kuće Libri.

STOLNI BIOGRAD – Koliko kuća, toliko satarasa – kažu Stolnobiogradani. Povijesni grad i ove godine sa šarolikim i bogatim sadržajima očekuje posjetitelje i ljubitelje satarasa. Zabavni festival satarasa priredjuje se u subotu, 22. rujna, na ulicama povijesne jezgre toga grada. Na poziv tamošnje Hrvatske samouprave očekuju se gosti iz prijateljskog Zadra te Biograda na Moru, te predstavljanje TZ Zadra.

SUMARTON – Udruga Sumartonskih vinskih pajdaša 1. rujna organizirala je izlet u Siget, Đud i Viljan. Skupina vinara u Sigetu je pogledala utvrdu, u Đudu sudjelovala misi, u Šiklošu kušala izvrsna vina u Takačevu podrumu, te nastavljala s posjetom viljanskim podrumima, vinariji Bock i podrumu Lojzija Wunderlicha.

GLAS GRADIŠĆA

OMLADINSKI FESTIVAL HRVATSKE PIJESME
20.10.2012

GG
2012

HRVATSKI ZIDAN / H/
KULTURNI DOM

19:00

BUDI TI GLAS GRADIŠĆA 2012!

22:00 - BAL
PINKA BAND & ŠTRABANCI

Predstavljeni Blagdanski kalendar i mađarsko izdanje đakovačkih slikovnica

U Spomen-muzeju biskupa Josipa Jurja Strossmayera 25. kolovoza predstavljena je knjiga „Blagdanski kalendar 2 Đure Frankovića, objavljen u sklopu 46. Đakovačkih vezova, uz potporu Grada Đakova. Autor u njoj opisuje pučke običaje vezane za pojedine blagdane, pretežito Hrvata u Mađarskoj. Obuhvaćena je građa stvarana kroza stoljeća, pa je danas pravi dragulj i muzejski arhiv narodne baštine, istaknuo je mons. Luka Marijanović. Autor Đuro Franković zahvalio je na potpori koju Đakovo pruža očuvanju hrvatske kulture u Mađarskoj. Osim tog izdanja, predstavljena su i mađarska izdanja slikovnica nastalih po đakovačkim narodnim bajkama „Kraljević i djevojka koja ne zna presti” i „Domišljati sluga”. Na predstavljanju su govorili i Petar Strgar, Mirko Ćurić i predstavnik izdavača iz Budimpešte György Szondi.

U Spomen-muzeju biskupa Josipa Jurja Strossmayera 25. kolovoza predstavljena je knjiga „Blagdanski kalendar 2 Đure Frankovića, objavljen u sklopu 46. Đakovačkih vezova, uz potporu Grada Đakova. Autor u njoj opisuje pučke običaje vezane za pojedine blagdane, pretežito Hrvata u Mađarskoj. Obuhvaćena je građa stvarana kroza stoljeća, pa je danas pravi dragulj i muzejski arhiv narodne baštine, istaknuo je mons. Luka Marijanović. Autor Đuro Franković zahvalio je na potpori koju Đakovo pruža očuvanju hrvatske kulture u Mađarskoj. Osim tog izdanja, predstavljena su i mađarska izdanja slikovnica nastalih po đakovačkim narodnim bajkama „Kraljević i djevojka koja ne zna presti” i „Domišljati sluga”. Na predstavljanju su govorili i Petar Strgar, Mirko Ćurić i predstavnik izdavača iz Budimpešte György Szondi.

Prijateljska nogometna utakmica Gara–Topolje

Gosti iz Topolja-NK „Baranjac” u crvenim majicama

Nakon prošlogodišnjeg susreta u Topolju, u suorganizaciji garske Hrvatske samouprave i Nogometnog kluba, 11. kolovoza 2012. topoljska momčad (Nogometni klub „Baranjac”) gostovala je u Gari. Goste smo primili već u tituli zbratimljenog naselja u Republici Hrvatskoj, Općini Draž. Nažalost, Topoljani nisu uspjeli doći u potpunom broju jer zbog vozačeve osobne isprave jedan kombi su im vratili na granici, stoga obraćamo pozornost svakome tko čeka goste iz Hrvatske, neka ih upozori da osobna iskaznica treba biti vrijedna barem još 30 dana od datuma ulaska u Mađarsku. Ali brzo smo riješili problem tako da su gosti posudili tri igrača od domaćina. Na prijateljskom susretu okupilo se šezdesetak gledatelja.

Na početku utakmice, po uspješnom završetku sezone 2011/2012. godine, Béla Faa, predsjednik Garskoga športskog društva (inače i načelnik sela), i István Takács, stručni voditelj nogometne sekcije, uručili su medalje garskim igračima za osvojeno treće mjesto u trećoj ligi Bačko-kiškunske županije. Zatim je slijedila prijateljska utakmica između Gare i Topolja, na kojoj su se sada domaćini pokazali boljima i osvojivši pobjedu 3 : 1.

Susret je bio okončan zajedničkom večerom u mjesnom domu kulture, te druženjem do ponoći.

Martin Kubatov

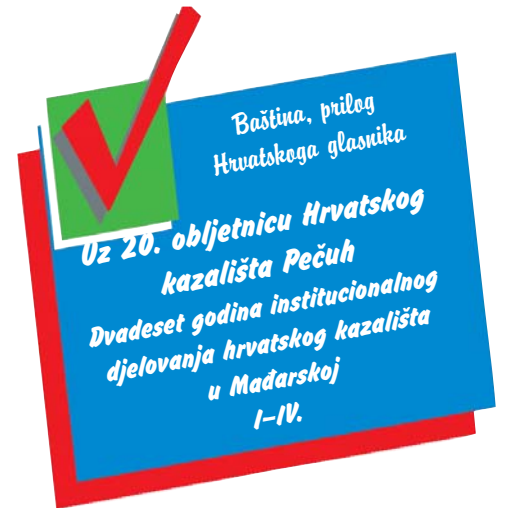
Program pečuskoga Hrvatskog kazališta za rujna 2012. g.

- 20. rujna u 19 sati – János Háý: Joško Rakić, danski kraljević, tranzicijska priča (gledateljima iznad 16 godina), na hrvatskom jeziku, svečana pretpremijera, kazališna dvorana
- 21. rujna u 18 sati – predstavljanje knjige Dva jezika, dvije kulture – jedno kazalište, 20. godišnjica Hrvatskog kazališta u Pečuhu, urednik knjige: László Juhász, galerija Čopor/t/-Horda. Otvaranje izložbe: Plakate predstava proteklih 20 godina, galerija Čopor/t/-Horda u 19 sati – János Háý: Joško Rakić, danski kraljević, tranzicijska priča (preporučeno iznad 16 godina), na hrvatskom jeziku, svečana premijera, kazališna dvorana
- 27. rujna u 18 sati – otvaranje izložbe slikarice Andree Bassi, galerija Čopor/t/-Horda
- 29. rujna u 19.30 sati – Fadil Hadžić: Državni lopov, Tuzla.

Uz 20. obljetnicu Hrvatskog kazališta Pečuh

Dvadeset godina institucionalnog djelovanja hrvatskog kazališta u Mađarskoj

Po Thomasu Bernhardu „Onaj koji piše je lažljiv / Oni koji prikazuju su lažljivi / A i oni koji gledaju su lažljivi / i sve zajedno je jedna velika besmislica.“ Ali mi (čovječanstvo) zaludeni smo već tisućljećima tom perverzijom (kazalištem), a s njome (kazalištem) tako je duboko zaludeno, zato što je tako duboko zaludeno njezinom lažljivošću, kaže Bernhardov Bruscu u Teatarmacheru. U dvojjezičnoj knjizi Osvajanje kazališta / A Színház meghódítása, preuzet naslov kazališne predstave Dubravka Jelačića Bužimskog Osvajanje kazališta koja je na scenu pečuskoga Hrvatskog kazališta postavljena (redatelj Stipan Filaković) 13. prosinca 1993. g. piše kako je prva profesionalna hrvatska premijera u Mađarskoj predstava Miroslava Krleža Kraljevo u režiji Lászla Bagossya, u koreografiji Antuna Vidakovića, uprizorena u okviru Pečuškoga ljetnog kazališta 27. srpnja 1990. g. na otvorenoj pozornici u Ulici Káptalan, a potom je odigrano sveukupno osam predstava, tako i u Osijeku, Splitu, Pečuhu.

Antun Vidaković, od utemeljenja do kraja 2009. g. ravnatelj Hrvatskog kazališta Pečuh

Imaju se Hrvati u Mađarskoj čime ponositi. Pa ako smo često i skloni samokritici i ironiji, zaboravljamo kako je upravo potkraj drugog tisućljeća hrvatska manjina u Mađarskoj među prvima počela i zgradnju svoje kulturne autonomije.

Potkraj osamdesetih i početkom devedesetih godina, društvenim promjenama, ideja koreografa Antuna Vidakovića o formiranju profesionalne kazališne družine naišla je na uvjete u kojima je bilo moguće početi ostvarivati san o djelovanju profesionalnog, hrvatskog kazališta u Pečuhu i Mađarskoj. Nije to bilo lako ostvariti. Trebalo je imati viziju.

Spoznali su važnost kazališnog izraza naši Hrvati na ovim panonskim prostorima već davno. Tako je rodoljub i zaljubljenik kazališnog izraza, bunjevačkohrvatski pisac Antun Karagić svojom kazališnom družinom i uprizorenjem vlastitih dramskih tekstova bio svojevrсна preteča hrvatskog kazališta u Mađarskoj, koji danas, izuzevši institucionalno Hrvatsko kazalište u Pečuhu, još postoji i neprekidno djeluje u sklopu amaterskog kazališta u gradišćanskom Petrovom Selu i Hrvatskom Židanu, gdje zaljubljenici kazališne riječi svake godine na scenu postavljaju novi kazališni komad.

Miroslav Krleža: Kraljevo, premijera 27. srpnja 1990., redatelj László Bagossy

Osvajati kazalište, kako to lijepo zvuči! Pri tome se često zaboravlja kako na putu osvajanja kazališta treba premostiti mnogobrojne prepreke. Čar je kazališta kako se ono

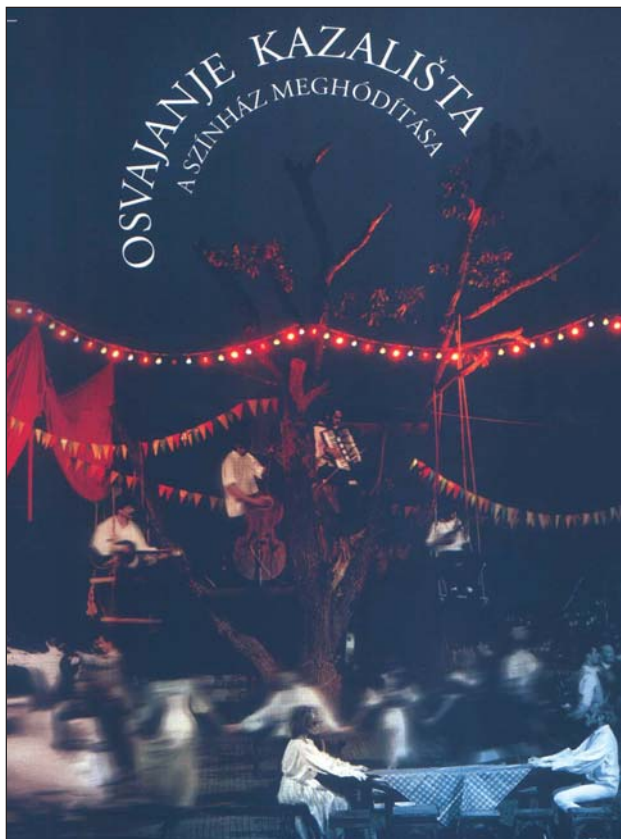
ne može u potpunosti osvojiti, jer ono se mijenja zajedno sa svakom novom prilikom i svakim novim izlaskom na scenu. O tome bi nam Antun Vidaković, nekadašnji ravnatelj Hrvatskoga kazališta, vjerojatno mogao mnogo govoriti. Na putu nastajanja kazališne produkcije, a da ne govorimo stvaranja kazališta, metaforično govoreći, potrebno je naučiti tekst, razumjeti ga, ali i znati prenijeti tu živu riječ onima koji su je došli poslušati, onima koji su je željni.

László Bagossy, redatelj, bio je ravnatelj Ljetnog i Malog kazališta u Pečuhu

Ljubav prema scenskom pokretu i kazalištu tjerala je Antuna Vidakovića da, zajedno s Lászlom Bagossyem, ustraje na zamišljenom putu. Iz njihove suradnje u Pečuškome ljetnom ka-

zalištu, potom u Malom kazalištu, došlo je do ostvarenja prve profesionalne kazališne predstave i na hrvatskom jeziku u Mađarskoj, do uprizorenja Krležina Kraljeva uza svestranu pomoć koju je Pečušcima pružio Zvonimir Ivković, tadašnji intendant Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku, i njegovi glumci. Kraljevo je na mađarskom jeziku 1985. na scenu Pečuškoga ljetnog kazališta postavio Bagossy, a u komadu su i plesači „Baranje“ dobili uloge te ubacivali po nekoliko hrvatskih riječi u mađarsku predstavu. Kako kaže Antun Vidaković, tada je i nastala zamisao da se Kraljevo uprizori i na hrvatskom jeziku, što je učinjeno 1990. g. Kraljevo je bio presudan korak na putu k samostalnomu hrvatskom kazalištu u Mađarskoj. Pokazala se potreba za kazalištem na koju se moglo pozivati kod nadležnih financijera. Godine 1992. osnovan je Hrvatski odjel unutar Maloga kazališta (naime Ljetno kazalište prešlo je u stalnu zgradu da bi moglo igrati i zimi. Zgrada je bila mala za komorne predstave – sada je to zgrada Hrvatskog kazališta – pa je otud nastalo i ime Malo kazalište), kako bi i službeno 8. svibnja 1992. u budimpeštanskom Várszín-

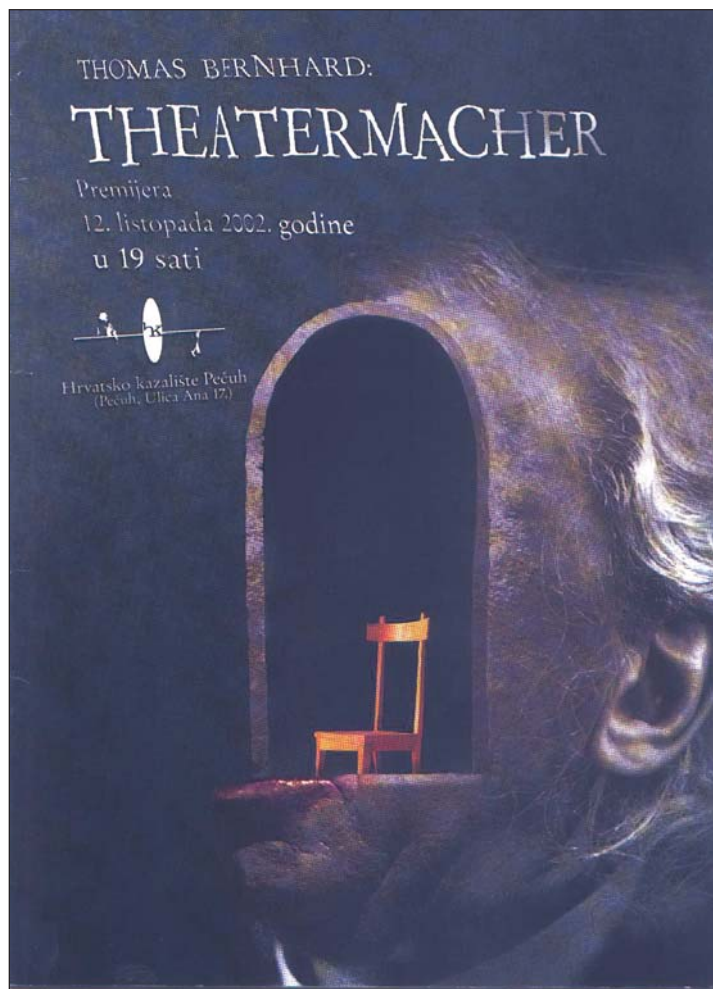

Dvojezična knjiga izdana prigodom 10. obljetnice Hrvatskog kazališta Pečuh

házu, izvedbom Brešanova Hamleta u selu Mrduša Donja, u režiji Lászla Bagossya proklamirano postojanje spomenutoga Odjela Maloga kazališta uz potporu grada i nadležnog ministarstva. Odjel je dobio tri milijuna forinti. Stvoreni su uvjeti i jamstva za dobivanje godišnje financijske potpore nadležnog ministarstva. Odredili su se planovi i okviri djelovanja. Dvije predstave komornog tipa, jedna za odrasle, jedna za djecu, i jedna veća, zahtjevnija predstava kojom bi se pokušalo profilirati tzv. „kompleksno kazalište” čiji su poklonici bili Vidaković i Bagossy te ostvarivanje uloge „putujućeg kazališta”. Došle su teške godine, otpušten je Bagossy, suspendiran Vidaković, ali su one prebrođene. Vidaković je podržan. Od 1995. ukinućem Maloga kazališta, Hrvatsko kazalište je dobilo samostalnost, ostao je problem zgrade, koja je bila u vlasništvu Crkve, ali se i to uspjelo riješiti. Antun Vidaković godinama je bio nezadovoljan načinom financiranja rada Hrvatskoga kazališta tražeći da Hrvatsko kazalište uđe u državni automatizam iz kojeg se financiraju i ostala kazališta u Mađarskoj. Nažalost, ni danas kazalište, poslije dvadeset godina, nema stalni glumački ansambl. Oslanja se na nekoliko profesionalnih glumaca iz Hrvatske i na nekoliko imena profesionalnih glumaca iz redova hrvatske zajednice u Mađarskoj. Ali tu su veoma dobri kazališni

amateri, koji su stasali zajedno s Hrvatskim kazalištem, njih dvadesetak. I oni su svojim izvrsnim kreacijama obilježili kazališnu produkciju Hrvatskoga kazališta u proteklih dvadeset godina. Uistinu su osvajali i još uvijek osvajaju kazalište. Kao i redatelji koji su radili i rade na predstavama što nastaju u Hrvatskom kazalištu.

Od 1992. do danas Hrvatsko kazalište, što samostalno što u koprodukciji, što na hrvatskom što na mađarskom jeziku, ostvarilo je niz predstava. Istodobno su se tražili putovi kojim bi prostori Hrvatskoga kazališta postali svojevrsno kulturno središte. Otvorena je u sklopu Kazališta Galerija Csopor(t) Hor-

Thomas Bernhard: *Theatermacher*, premijera 12. listopada 2002. g., redatelj László Bagossy mladi

„Ako ne vjeruješ u ostvarenje ciljeva, nećeš ništa postići”

Antun Vidaković: „László Bagossy je bio redatelj s kojim sam se odlično sporazumijevao. Radili smo kroz cijelo ljeto. U raznim produkcijama sudjelovao je i Plesni ansambl Baranja. Pogodovalo nam je i to što je ples u Ljetnom kazalištu dobio istaknutu ulogu, pa smo program obogaćivali međunarodnim smotrama folklor. Bagossy je kao ravnatelj u rad uključivao i vrsne likovne umjetnike, glazbenike i pisce. Tako su naši partneri postali Zoltán Bachmann, János Erdős, András Hevesi, Attila Kertész, László Kircsi, Sándor Pinczehelyi i István Sárosi. Zajedno s Lászлом Bagossyem osnovali smo hrvatsku sekciju pečuškoga Malog kazališta koja je kasnije izrasla u jedino hrvatsko kazalište izvan matice. Poticaj nam je dala uspješna izvedba Krležina Kraljeva, nakon koje smo odlučili odigrati predstavu i na hrvatskom jeziku. Uvjeti za ostvarenje plana sazreli su 1990. godine. U tom iznimno uspješnom projektu sudjelovali su umjetnici osječkog kazališta i intendant Zvonko Ivković, koji su se pokazali kao susretljivi partneri. Produkcija je na splitskom Festivalu hrvatske drame proglašena za najbolju predstavu, te je u krugu vrlo strogih hrvatskih kritičara izazvala isključivo pohvale. Nakon toga 1992. godine u budimskom kazalištu Várszínház svečano je osnovana Hrvatska sekcija pečuškoga Malog kazališta. Ovaj je slučaj u smislu kulturne autonomije zajamčene zakonom o manjinama dobio izrazit politički naboj, pa se nije mogao ignorirati. Poslije toga 1995. godine utemeljeno je Hrvatsko kazalište, a nadležni dužnosnici opet su me se pokušali riješiti, no podržali su me intelektualci u Hrvatskoj i Pečuhu, što je potvrdila i Hrvatska državna samouprava. Tako sam prvo postao vršitelj dužnosti, a kasnije bez ikakvih nesuglasica imenovan za ravnatelja Hrvatskog kazališta u Pečuhu.” (*Iz knjige izdane prigodom 20. obljetnice Hrvatskog kazališta Pečuh; Dva jezika, dvije kulture-jedno kazalište.*)

de, utemeljena istoi-
mena Udruga koju
čini skupina hrvatskih
i mađarskih umjetnika
koji su posredovali
kulturne vrijednosti
između Hrvatske i
Mađarske posljednjih
godina.

Dr. Mijo Karagić,
tadašnji predsjednik
Hrvatske državne sa-
mouprave, u povodu
desete obljetnice dje-
lovanja Hrvatskoga
kazališta napisao je:
„Mislim da je Hrvat-
sko kazalište u Peču-
hu rođeno u pravom
povijesnom trenutku
kao odgovor i reagira-
nje na nove društvene
i političke izazove. I
sada, nakon deset go-
dina, mirno možemo
reći: Hrvatsko kaza-
lište u Pečuhu pripada
općoj povijesti Hrvata
na panonskome tlu.
Njegovo djelovanje
treba promatrati kao

jedan nov umjetničko-estetski fenomen, ali i kao jednu novu nacionalno-kulturnu manifestaciju Hrvata u Mađarskoj.”

Povodom desete obljetnice Antun Vidaković je rekao: „Za ovih deset godina smo pokazali da smo otvoreni i da smo partneri za kulturnu i umjetničku suradnju, postali smo dosta dio kulturnog života ovoga grada. Ispravno smo postupili kada smo otvorili vrata našega kazališta prema gradu i prema drugim kulturnim sredinama. Hrvatsko kazalište u proteklih deset godina zauzelo je dostojno i ugledno mjesto i u kulturnom životu i u javnosti Mađarske i Hrvatske.”

Kazalište je u 2003. i 2004. godini putem natječaja od Ministarstva kulturnog nasljeđa dobilo 44,5 milijuna forinti, uz potporu iz gradskoga proračuna koja pokriva plaće zaposlenika, režije i održavanje pogona. Od 2003. godine ponovno su pokrenute Pečuške ljetne igre, za čijeg je ravnatelja imenovan tadašnji ravnatelj Hrvatskoga kazališta Antun Vidaković, koji je u sklopu Hrvatskoga kazališta ostvarivao Ljetne igre u Anninjoj ulici, koje su privlačile svojim repertoarom i na mađarskom jeziku znatnu pečušku publiku. Ova simbioza Pečuških ljetnih igara i Hrvatskoga kazališta traje od 2003. do danas.

Danas, već treću kazališnu sezonu, od 2009. godine, na čelu Hrvatskoga kazališta je Slaven Vidaković. O proširenju kazališne

zgrade, unatoč tome što je s potporom grada napravljeni planovi, Zagreba 2006. g. kupljen teren u susjedstvu i zasada se ništa ne

„Hrvatsko kazalište u Pečuhu od sada još više treba djelovati kao organski, presudni čimbenik intelektualnog života grada i regije, povezujući narode i kulture ovih prostora”

Slaven Vidaković,
ravnatelj Hrvatskog
kazališta Pečuh od
2009. godine

Slaven Vidaković: „Uspostava stalnog ansambla je u trenutnoj gospodarskoj situaciji skoro nemoguća. Danas kazališta ne dobivaju mogućnost zapošljavanja novih glumaca, već se zatvaraju postojeća radna mjesta. Stoga ostajemo pri dosadašnjoj praksi: glumce angažiramo za pojedine uloge i zadaće. Ali ja se ne predajem. U kazalištu je pod mojim vodstvom četiri godine djelovao glumački studio u kojem smo upoznali hrvatsku djecu s brojnim područjima kazališnog života, s posebnim naglaskom na glumački zanat i kretanje na sceni. Želim

ponovno pokrenuti ovaj rad. Tečaj bi vodili predavači Umjetničke akademije u Osijeku, a naš je neprikriiveni cilj da se najtalentiraniji upišu u tu ustanovu, a nakon stjecanja diplome postali bi članovi budućeg ansambla Hrvatskog kazališta u Pečuhu. Ako će ga biti. Premda bi jedna šestero-osmeročlana ekipa bila korisna kako u profesionalnom, tako i u gospodarskom smislu. Proširenje se odugovlači od 2006. godine. Dvije države tada su dogovorile izgradnju novog, suvremenog dijela kazališta. Sukladno tome, grad Zagreb kupio je Pečuhu susjedno građevinsko zemljište i financirao projektiranje, te ishođenje građevinske dozvole. No radovi nisu pokrenuti, sve je ostalo na obećanjima. Pregovarao sam s tadašnjim ministrom kulture Božom Biškupićem i predsjednikom Republike Hrvatske Ivom Josipovićem koji su mi obećali da će iskoristiti svaku prigodu za lobiranje kod mađarskih partnera. To je trenutna situacija. Ako radovi ne počnu do 2014. godine, ponovno se mora pokrenuti cjelokupni postupak ishođenja dozvole. Nadam se da će se do tada raspisati natječaj za sredstva Europske Unije, što bi – u slučaju da možemo osigurati svoj udio – predstavljalo rješenje. Međutim grad nema novaca, a čini se da ni Vlada ne želi žrtvovati sredstva.” (...) „Godine 1995. u vrijeme osamostaljenja kazališta raspolagali smo proračunom teškim dvadeset milijuna. Iako se do početka drugog desetljeća našega postojanja ovaj iznos udvostručio, nažalost, nismo mogli govoriti o financijskoj sigurnosti jer nismo ušli u sustav proračunskog automatizma, nego smo se morali natjecati uvijek iznova, iz godine u godinu za sredstva iz fonda otvorenog za manjinska kazališta. Unatoč tome, svake godine apsolvirali smo barem četiri premijere i preko sto predstava. 2010. konačno smo ušli u sustav automatskog financiranja kazališta, što me je posebno obradovalo budući da se moj otac za to ustrajno borio. I pored značajnih restrikcija takav režim rada predstavlja, ili je, bolje reći, predstavljao određeno jamstvo jer se taj sustav od 2013. ukida. Prema novom zakonu o scenskoj umjetnosti, kazališta se svrstavaju u tri kategorije: u prvu spadaju nacionalni teatri, u drugu ustanove od posebnog značenja, a u treću svi ostali, pa tako manjinska, alternativna i kazališta na otvorenome. Situacija djeluje prilično beznadno. Ne govoreći o tome da su restrikcije ove godine dostigle 30%. Ali se ne predajemo!” (Iz knjige izdane prigodom 20. obljetnice Hrvatskog kazališta Pečuh; Dva jezika, dvije kulture-jedno kazalište.)

Mladen Širola: Čarobna frulica, dječji igrokaz, premijera
26. travnja 2004. g., redatelj László Bagossy

zna iako postoji dobra volja svih zainteresiranih. Hrvatsko se kazalište financira putem nadležnog ministarstva; godine 2011. od ministarstva, po riječima ravnatelja Slavena Vidakovića, dobilo je 43 milijuna forinti potpore. Uza sredstva od ministarstva iz gradskoga proračuna dobiveno je još 30-ak milijuna forinti u 2011. g. S gradskom vlašću dobri su odnosi, gradska skupština bira ravnatelja te, kako kaže Slaven Vidaković, dobiva stalna uvjerenja kako je Hrvatsko kazalište ponos i potreba grada Pečuha. Sa spomenutim godišnjim proračunom Hrvatsko kazalište ostvaruje 3–4 premijere godišnje, koje se prilagođavaju dobi od dvije do sto godina života, kaže Vidaković (dječje predstave, komedije, pučki komad, ozbiljnije kazališne produkcije dramskoga tipa pogodne za nastup na festivalima). U 2011. godini na repertoaru Hrvatskog kazališta bile su ove predstave: „Albin birucz”, „39 stepenića”, „Odmor za umorne jahače ili Don Ju-

anov osmijeh”, „Šetnja grobnicom mrtvog djetinjstva”/ „Séta a halott gyermekkor sírboltjában”, „Zečja škola”. Dobru suradnju ostvaruje posljednjih godina s tuzlanskim Narodnim pozorištem. Slaven Vidaković Hrvatsko kazalište vidi kao prostor prenošenja vrijednosti i kulturološke povezanosti dvaju naroda, mađarskog i hrvatskog, i šire. Cilj Hrvatskog kazališta nisu predstave na mađarskom jeziku, ali jest posredovanje suvremenoga hrvatskog dramskog pisma mađarskoj publici. Tako razmišlja i o titlu u kazalištu kojim bi se zainteresiranima koji ne znaju hrvatski jezik omogućilo praćenje rada pečuškoga Hrvatskoga kazališta.

Hrvatsko kazalište nakon dvadeset godina postojanja promatram i gledam u svjetlu

Miroslav Krleža: Sprovod u Theresienburgu,
premijera 14. veljače 2008. g., redatelj
Tomislav Pavković

Ephraim Kishon: Vjenčani list, premijera 8. prosinca 2008. g., redatelj Robert Raponja

vitalnosti i snage hrvatske zajednice u Mađarskoj, koja je u prošlosti, a i danas posezala i za kazališnim izričajem kao sredstvom za očuvanje i njegovanje materinske riječi.

Hrvatsko kazalište svojom djelatnošću i svojom privlačnom snagom privuklo je brojne poklonitelje u svoje krilo. I svi mi danas na neki način želimo osvajati kazalište zajedno s Hrvatskim kazalištem i u nastupajućim godinama. Zsigurno će na tom putu osvajanja biti i mnogo pro-

Buchan/Hitchcock/Barlow: 39 stepenica, premijera 22. listopada 2010. g., redateljica Franka Perković Gamulin

kako bi upravo onoga trenutka kada bismo uspjeli osvojiti kazalište, ono izgubilo svoju

Miro Gavran: Rogonje, premijera 12. ožujka 2010. g., redatelj Želimir Orešković

osnovnu vrijednost. Stoga poželimo pečuhu Hrvatskom kazalištu još mnogo plodnih kazališnih godina u kojima će ga Hrvati u Mađarskoj zajedno sa svojim prijateljima svakodnevno osvajati.

Jedno je sigurno: kazalište je život, a život je kazalište, svakoga dana podložno promjenama i novim načinima iskazivanja istoga ili već viđenoga, ali uvijek na novi način. Poželimo svi skupa Hrvatskom kazalištu u nastupajućim godinama da nas ponovno i ponovno iznenađuje svojom živahnošću, snagom prilagodbe te načinom iskazivanja hrvatske materinske riječi u Mađarskoj koja je zalag opstanka nas i naše manjine, zalag opstanka Hrvata u Mađarskoj.

*Branka Pavić Blažetin
Foto: L. Tóth, Á. Kollár*

Ivica Jakočević: Albin bircuz, pučka predstava s glazbom, plesom i pjevanjem. Premijera 10. prosinca 2010. g., redatelj Stipan Filaković